

Pla d'Educació Financera 2018-2021

BANCO DE **ESPAÑA**
Eurosistema

PLA D'EDUCACIÓ FINANCERA 2018-2021

---

plan de **educación
financiera**

BANCO DE **ESPAÑA**
Eurosistema

La Comissió Nacional del Mercat de Valors i el Banc d'Espanya difonen la majoria de les seves publicacions a través d'Internet a les adreces www.cnmv.es i www.bde.es.

S'autoritza la reproducció dels continguts d'aquesta publicació, sempre que se n'esmenti la procedència.

© CNMV i Banc d'Espanya, Madrid, 2018

Dipòsit legal: M-20368-2018

Imprimeix: Unitat de Serveis Auxiliars, Banc d'Espanya

CONTINGUT

PRESENTACIÓ (pág. 00)

UNA MICA D'HISTÒRIA (pág. 00)

EL PLA D'EDUCACIÓ D'UN COP D'ULL (pág. 00)

PRINCIPIS INSPIRADORS
DEL PLA D'EDUCACIÓ FINANCERA (pág. 00)

PROPÒSITS PRINCIPALS DEL PLA D'EDUCACIÓ FINANCERA
PER AL PERÍODE 2018-2021 (pág. 00)

BALANÇ DEL PERÍODE 2013-2017 (pág. 00)

OBJECTIUS I ACCIONS PREVISTOS
PER AL PERÍODE 2018-2021 (pág. 00)

CONCLUSIONS (pág. 00)

ANNEXOS (pág. 00)

PRESENTACIÓ

La complexitat de les relacions financeres entre els individus i les empreses i dels mateixos productes i serveis financers, així com el recent desenvolupament de models de negoci en l'àmbit de les finances basats en les noves tecnologies (*fintech*) fa palesa la importància i la necessitat de prestar atenció a l'educació financera dels ciutadans.

L'educació financera ha adquirit en l'entorn econòmic i social actual, un paper protagonista com a element fonamental d'estabilitat i de protecció de l'usuari de serveis financers i constitueix una matèria que s'ha de continuar impulsant des dels organismes públics i privats, amb la col·laboració de tots els agents o les institucions financeres.

Conscients d'aquesta necessitat, el Banc d'Espanya i la CNMV es van comprometre fa nou anys a desenvolupar el primer projecte d'educació financera amb vocació generalista al nostre país, al qual, posteriorment, es van sumar altres organismes de l'Administració Central, com la Secretaria General del Tresor i Política Financera i la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions.

Durant aquests anys s'han assentat les bases per continuar desenvolupant en el futur gran part de les accions empreses, tot això amb la finalitat no només d'incrementar els nivells de cultura financera de la població, sinó també de millorar-ne els hàbits i comportaments.

Som conscients que abordem una tasca difícil, els resultats de la qual únicament es podran valorar observant la manera d'actuar de les generacions actuals i futures, com a usuaris de serveis financers. Però, malgrat la dificultat de la feina empresa, volem mostrar la nostra voluntat més sincera de seguir en aquest camí i continuar desenvolupant l'estratègia nacional d'educació financera que vam iniciar fa anys. Aquesta estratègia serà un èxit quan realment aconseguixi canviar hàbits en els ciutadans, de manera que aquests siguin capaços de prendre decisions financeres raonades i adaptades a les seves circumstàncies.

Sebastián Albella
President de la CNMV

Luis M. Linde
Governador del Banc d'Espanya

UNA MICA D'HISTÒRIA

Hi ha un consens general en el sentit que els ciutadans, sigui quin sigui el país on viuen, tenen un nivell de cultura financera susceptible de millorament. Conscients d'aquest problema, l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE), el Fons Monetari Internacional, l'Organització Internacional de Comissions de Valors (IOSCO) i la Comissió Europea, entre altres institucions, han recomanat als seus membres que impulsin programes de formació financera adreçats a tota la població o a segments específics d'aquesta.

En aquest context, els governs han respost mitjançant el desenvolupament d'estratègies nacionals d'educació financera. Actualment, almenys 59 països¹, entre els quals hi ha Espanya, estan dissenyant o han implementat ja estratègies nacionals d'educació financera (vegeu l'Annex I) a l'empesa dels principis i les recomanacions de l'OCDE. Espanya va iniciar el camí en aquest àmbit l'any 2008, quan el Banc d'Espanya i la CNMV van assumir la responsabilitat d'impulsar una estratègia nacional d'educació financera.

Les directrius d'aquest projecte van quedar plasmades en l'anomenat "Pla d'Educació Financera 2008-2012" que recollia el compromís de dur a terme i impulsar actuacions amb l'objectiu de contribuir a fer que els ciutadans adoptin decisions financeres ajustades a les seves característiques personals i familiars, necessitats i expectatives i gestionin més bé els riscos, cosa que comporta al capdavall una major confiança en el sistema financer i contribueix així a la seva estabilitat.

El juny del 2013, la CNMV i el Banc d'Espanya van renovar el compromís assumit el 2008, en els termes recollits en el "Pla d'Educació Financera 2013-2017" i van donar continuïtat a les accions iniciades l'any 2008.

El 2 d'octubre de 2017, coincidint amb la celebració del III Dia de l'Educació Financera, les dues institucions —a través de la signatura d'un conveni de col·laboració— van ratificar la seva voluntat de continuar el desenvolupament de l'estratègia nacional d'educació financera fins a l'any 2021, els aspectes principals de la qual es recullen en aquest document.

---

¹ Font OCDE.

EL PLA D'EDUCACIÓ FINANCERA D'UN COP D'ULL

NEIX el 2008 impulsat per la CNMV i el Banc d'Espanya a l'empared dels Principis d'Alt Nivell de l'OCDE

IMPULSA la millora de la cultura financera dels espanyols

ES DIRIGEIX a tots els segments de població

TÉ la seva pròpia marca

COMPTA amb 30 institucions col·laboradores i està obert a l'adhesió de moltes més

DISPOSA del portal de referència en educació financera www.finanzasparatodos.es

FACILITA informació útil, neutra i lliure de qualsevol interès comercial

PARTICIPA en jornades de formació, tallers, conferències i seminaris organitzats a tot Espanya

PROMOU un Programa d'educació financera als centres d'ensenyament que arriba a més de 500 centres escolars cada curs

PRINCIPIS INSPIRADORS DEL PLA D'EDUCACIÓ FINANCERA

- GENERALITAT** No exclou cap segment de la població i cobreix tots els productes i serveis financers.
- COOPERACIÓ** Suposa l'assumpció del compromís dels dos supervisors financers de desenvolupar una col·laboració intensa entre ells i fomentar la participació d'altres agents i institucions, en un model de col·laboració pública i privada.
- CONTINUÏTAT** Té vocació de permanència.
- DIVERSITAT** Ha d'arribar a cada segment de població tenint en compte les característiques, necessitats i canals d'accés adequats en cada cas.
- CONEIXEMENT I ACCESSIBILITAT** Ha de procurar donar accés a tots els ciutadans a la informació i a les eines necessàries que permetin el reforç de les seves capacitats.
- MESURAMENT I AVALUACIÓ** Ha d'avaluar la feina efectuada per conèixer la seva efectivitat i identificar àrees de millora.
- COORDINACIÓ** Ha de ser eficaç i eficient i evitar la coincidència d'esforços.
- RESPONSABILITAT** És possible gràcies a les autoritats i els organismes públics i privats que comparteixen el compromís de dur-lo a terme i aconseguir els objectius.

PROPÒSITS PRINCIPALS DEL PLA D'EDUCACIÓ FINANCERA PER AL PERÍODE 2018-2021

ORIENTACIÓ AL CIUTADÀ

Més coneixement del públic i de les seves necessitats d'educació financera i consegüent adaptació dels missatges i els canals de comunicació del Pla d'Educació Financera per arribar als segments de població més vulnerables.

NOTORIETAT DE L'EDUCACIÓ FINANCERA

Intensificació del foment de l'educació financera com a competència clau del segle XXI i instrument essencial per al desenvolupament de la llibertat de l'individu.

TRANSFORMACIÓ DIGITAL

Increment de la creació de valor per al ciutadà mitjançant la millora i l'adaptació als entorns digitals nous de les eines del Pla d'Educació Financera existents i implementació d'altres de noves.

COL-LABORACIÓ INSTITUCIONAL

Intensificació de la participació d'institucions públiques i privades de sectors diversos en el foment de l'educació financera.

BALANÇ DEL PERÍODE 2013-2017

El desenvolupament de les activitats celebrades en el marc del Pla d'Educació Financera està encomanat a un grup de treball del qual formen part representants de la CNMV i el Banc d'Espanya, així com representants de la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions, com a col·laborador del Pla, i de la Secretaria General del Tresor i Política Financera.

En l'àmbit del Pla, aquest grup de treball manté reunions periòdiques a fi d'abordar-ne el desenvolupament mitjançant l'establiment d'objectius i la realització de les accions necessàries per aconseguir-los. L'execució de les accions que estableix el grup de treball s'encomana a membres concrets d'aquest o a subgrups creats *ad hoc* per desenvolupar un projecte determinat.

Així mateix, el grup de treball s'encarrega de coordinar la col·laboració entre els diferents agents participants en el Pla i d'estudiar i promoure la incorporació de col·laboradors nous que puguin ser d'interès pel sector en el qual estan ubicats o pel públic al qual es dirigeixen.

En el període comprès entre 2013 i 2017 s'han fet moltes accions i projectes entre els quals es poden destacar els següents.

Identificació d'iniciatives d'educació financera

La CNMV i el Banc d'Espanya han fet una tasca d'identificació de les activitats que s'estan desenvolupant a Espanya en matèria d'educació financera d'acord amb les recomanacions i directrius de l'OCDE². De conformitat amb aquestes, un dels objectius de les estratègies nacionals d'educació financera és promoure la coordinació entre els diferents agents per evitar la duplicitat d'esforços i recursos, i així garantir la coherència de les iniciatives desenvolupades i millorar-ne l'eficiència i l'abast.

La informació s'ha recollit sol·licitant dades a les entitats signants d'un conveni de col·laboració amb la CNMV i el Banc d'Espanya, sobre les activitats i els programes relatius a l'educació financera que estiguessin fent en aquell moment.

De l'anàlisi de la informació aportada per aquestes entitats, s'arriba a les conclusions següents:

- Les entitats financeres representen el tipus d'entitat que desenvolupa un nombre més gran d'iniciatives d'educació financera. Així mateix, també fan moltes iniciatives les fundacions en col·laboració amb terceres entitats, en particular, universitats i associacions.
- Les persones que desenvolupen o porten a cap les iniciatives d'educació financera són principalment empleats i voluntaris de l'entitat que, en un 45%, no reben formació específica per fer-ho.

---

² Vegeu "OECD/INFE Guidelines for private and not-for-profit stakeholders in financial education". Novembre de 2014.

- Les iniciatives s'adrecen a molts segments de població, com ara joves universitaris, estudiants de batxillerat i estudiants de secundària, autònoms, persones en risc d'exclusió social, empleats d'ONG, membres de col·legis professionals, personal del sector financer, jubilats, etc.
- Les matèries que tracten majoritàriament les entitats són les relacionades amb l'estalvi, els serveis i productes bancaris i l'economia personal. Així mateix, altres matèries que susciten interès són les relacionades amb la fiscalitat, la normativa del sector financer, l'actualitat econòmica, l'ètica i el compliment normatiu, etc.
- Els objectius que les entitats persegueixen en desenvolupar activitats relacionades amb l'educació financera són variats i diversos en la seva formulació, però molt semblants en l'essència. Bàsicament, els objectius són els següents:
  1. Millorar l'educació financera dels nens i joves en centres d'ensenyament.
  2. Promoure/divulgar el coneixement de les característiques de determinats productes.
  3. Contribuir a fer que els usuaris de productes i serveis bancaris i financers en tinguin una percepció més extensa i millorada.
  4. Fomentar l'estalvi i el control de la despesa.
  5. Donar formació per obtenir una especialització en els mercats financers.
- Els tallers i cursos presencials són les activitats a les quals més recorren les entitats per impartir educació financera als seus diferents públics objectiu. Així mateix, s'han identificat altre tipus d'activitats o recursos com ara vídeos, jornades, estudis, aplicacions per a telèfons mòbils, NOOC —cursos de durada curta en línia—, etc.
- Es pot esmentar també el fet que gairebé la meitat de les iniciatives d'educació financera tenen una presència en xarxes socials, principalment a Twitter.

Elaboració d'un Codi de bones pràctiques per a les iniciatives d'educació financera

---

En els treballs d'identificació d'iniciatives es va poder constatar que les entitats que duen a terme iniciatives d'educació financera no disposen majoritàriament de mecanismes de resolució dels conflictes d'interès que puguin sorgir entre la seva activitat comercial i les seves iniciatives d'educació financera. Els escassos mecanismes identificats són auditories internes, comitès de control i clàusules d'exoneració de responsabilitat incloses en diversos materials.

En aquest context i a fi d'evitar els conflictes d'interès potencials, l'OCDE estableix la necessitat de desenvolupar codis de conducta per a la realització d'iniciatives d'educació financera. La finalitat d'aquests codis és assegurar la qualitat i la imparcialitat de les iniciatives d'educació financera dutes a terme per les entitats que en són les promotores.

D'acord amb el que s'ha dit abans, i partint de la necessitat evident de definir uns principis aplicables al desenvolupament de les iniciatives d'educació financera, el maig de 2016 la

CNMV i el Banc d'Espanya van presentar a les entitats col·laboradores el Codi de bones pràctiques per a les iniciatives d'educació financera.

Aquest Codi parteix de les recomanacions de l'OCDE que es basen en els principis següents:

- La consideració de la naturalesa de bé públic de l'educació financera.
- La consideració de l'educació financera com a activitat de Responsabilitat Social Corporativa que pretén contribuir al desenvolupament de la societat i redundar en el seu benefici i no en el d'una entitat concreta.
- La necessitat que els ens públics s'impliquin en la promoció i coordinació de les iniciatives d'educació financera facilitant informació útil, neutral i lliure de qualsevol interès comercial.
- El deure de les autoritats nacionals d'identificar i abordar les deficiències potencials, inclosa l'escassa coordinació d'iniciatives, la duplicitat d'esforços, la manca d'avaluació de programes i un ús potencialment ineficient dels recursos.

Aquest Codi, que, abans d'entrar en vigor l'1 de juny de 2016, va ser sotmès a audiència de totes les entitats col·laboradores del Pla, constitueix una experiència pionera en la implantació d'aquest tipus de mecanisme per a iniciatives d'educació financera. L'única experiència assimilable al cas espanyol per semblances en les seves estratègies nacionals en l'àmbit del desenvolupament de codis de conducta per a l'educació financera és Portugal, que disposa d'uns «*Principles for financial education initiatives*» impulsats pel sector públic³.

El Codi conté recomanacions de bones pràctiques per a les iniciatives d'educació financera. Pretén servir de guia per a totes les actuacions desenvolupades a Espanya per part d'entitats financeres, entitats sense ànim de lucre de l'àmbit financer (agrupacions sectorials) i entitats sense ànim de lucre procedents d'altres àmbits però interessades en l'educació financera (per exemple, associacions educatives).

Els principis essencials en els quals es basa el contingut del Codi són els següents:

1. Facilitar una educació financera al servei de les persones.
2. Promoure una educació financera imparcial i de qualitat.
3. Separar l'educació financera de l'activitat comercial.
4. Adequar l'educació financera al públic al qual es dirigeix.
5. Facilitar una educació financera clara, veraç i precisa.
6. Proporcionar una visió completa i lliure de qualsevol biaix de les matèries que abasti l'educació financera.
7. Utilitzar un llenguatge senzill, pedagògic i adequat a les característiques del públic al qual es dirigeix.

---

³ Altres països que han desenvolupat Codis de conducta són la República Txeca, el Japó, Indonèsia i Sud-àfrica, però es tracta d'iniciatives impulsades pel sector privat (no promogudes per institucions públiques). Aquests codis són de naturalesa voluntària i, tret del cas d'Indonèsia, no tenen caràcter sancionador.

8. Evitar l'ús de logotips i marques propis, quan es tracti d'entitats amb ànim de lucre.
9. Disposar de formadors capacitats degudament.
10. Avaluar els resultats obtinguts amb les iniciatives d'educació financera.

El Codi es va publicar al web www.finanzasparatodos.es i va ser presentat a les entitats col·laboradores del Pla, les quals van manifestar el seu compromís d'adherir-se als principis recollits al Codi i utilitzar-los com a referent a l'hora de dissenyar les seves estratègies d'educació financera.

S'adjunta com a Annex II el Codi de bones pràctiques per a les iniciatives d'educació financera.

El Dia de l'Educació Financera

El Dia de l'Educació Financera és una iniciativa impulsada pel Pla d'Educació Financera amb la finalitat de dedicar el primer dilluns del mes d'octubre a recordar als ciutadans i conscienciar-los de la importància de disposar d'un nivell adequat de cultura financera per afrontar els reptes als quals s'enfrontaran al llarg de les diferents etapes de la vida.

Aquesta iniciativa té el suport de les institucions i les associacions que col·laboren amb el Pla d'Educació Financera i que, durant aquest dia o al llarg d'uns quants dies, participen activament en un gran nombre d'activitats a tota la geografia nacional.

Així mateix, amb motiu del Dia de l'Educació Financera se celebra un acte central presidit per les màximes autoritats de la CNMV i el Banc d'Espanya i de la Secretaria d'Estat d'Economia i Suport a l'Empresa que congrega els principals representats de les institucions que desenvolupen iniciatives d'educació financera a Espanya.

Les tres edicions del Dia de l'Educació Financera commemorats fins ara han tingut una bona acollida per part dels promotors, participants i destinataris d'aquesta iniciativa.

Amb la finalitat de divulgar les diferents activitats plantejades amb motiu d'aquest Dia, la CNMV i el Banc d'Espanya van habilitar i dissenyar la pàgina web específica del Dia (www.diadelaeducacionfinanciera.es) destinada a informar sobre l'objectiu de la celebració i a ser una plataforma en la qual persones físiques i tot tipus d'entitats poden registrar les diferents iniciatives desenvolupades entorn d'aquesta jornada.

La pàgina web disposa d'un sistema de geolocalització que facilita la cerca i ubicació de les diferents iniciatives i n'especifica els detalls de la celebració. A més, hi ha un apartat destinat a les novetats relacionades amb el Dia de l'Educació Financera i un altre relatiu als premis que s'atorguen aquest Dia: els premis Finances per a Tothom i els premis del Programa d'educació financera. Aquestes dues actuacions es descriuen en els epígrafs següents.

Entre les nombroses i diverses activitats que es desenvolupen cada any entorn d'aquest Dia, destaquen:

- Tallers per al públic en general sobre temes com l'endeutament, l'ús de targetes, economia domèstica, operativa amb comptes corrents, ús de banca mòbil o ús de les noves tecnologies
- Tallers a escoles i centres educatius i de formació professional
- Cursos de planificació financera i gestió de l'estalvi
- Programes de ràdio
- Llançament de webs o *microsites* d'educació financera
- Publicació d'estudis o articles especialitzats en premsa o revistes
- Estands a peu de carrer per resoldre dubtes dels ciutadans
- Línies telefòniques de consultes sobre temes de l'àmbit dels valors, bancari i d'assegurances
- Cursos educatius *online*
- Conferències a universitats
- Tallers per a petits empresaris
- Concursos en xarxes socials
- Vídeos educatius
- Reedicions de llibres
- Curses solidàries
- Visites a museus
- Teatre

Premis Finances per a Tothom

El 2016 van néixer els premis Finances per a Tothom amb la vocació d'impulsar la qualitat, l'excel·lència i la imparcialitat de les iniciatives d'educació financera desenvolupades a Espanya i fomentar la provisió adequada i efectiva d'aquestes iniciatives. El Premi Finances per a Tothom pretén reconèixer cada any la tasca de les institucions o persones físiques que han mostrat una dedicació i un compromís excepcionals en l'àmbit de l'educació financera.

A més, aquest premi aspira a ser un mitjà a través del qual es destaquin les iniciatives d'educació financera que puguin arribar a esdevenir referents de l'educació financera a Espanya.

Si bé el 2016 es va llançar una única convocatòria dirigida a totes les iniciatives fetes per persones físiques o jurídiques que haguessin desenvolupat la seva activitat a Espanya des de l'1 de gener de 2015, el 2017 es van establir dues categories de premis Finances per a Tothom: el Premi a la millor iniciativa d'educació financera i el Premi a la implementació del Pla d'Educació Financera.

En la primera categoria dels premis, s'hi poden presentar persones físiques o jurídiques que no siguin entitats col·laboradores del Pla i que hagin posat en marxa iniciatives d'educació financera significatives pel seu abast social o la seva novetat.

En la segona categoria, hi poden concórrer les entitats col·laboradores del Pla que hagin destacat en la promoció i difusió de l'estratègia nacional d'educació financera.

L'avaluació de les candidatures i l'elecció de les iniciatives guanyadores corresponen a un jurat format per responsables dels organismes promotors del Pla d'Educació Financera. La decisió es pren a partir de criteris com l'originalitat i la creativitat en l'elaboració i el desenvolupament de la iniciativa, la claredat, la veracitat i la precisió dels continguts, la imparcialitat i la qualitat de la informació facilitada, l'adequació de la iniciativa d'educació financera al públic al qual s'adreça, la capacitació dels formadors i els mecanismes establerts per avaluar la iniciativa.

La dotació dels premis consisteix en un objecte commemoratiu, en la concessió del diploma corresponent i en una visita cultural al Banc d'Espanya.

La iniciativa guanyadora en la primera edició celebrada el 2016 va ser «Finances Inclusive» de la Fundació ONCE. Una iniciativa destinada a promoure l'educació financera per a persones amb discapacitat intel·lectual i dificultats d'aprenentatge que té com a objectius essencials transmetre conceptes bàsics financers, ajudar a millorar la capacitat de fer un ús responsable dels diners i adquirir els coneixements financers que s'apliquen al món laboral. Aquesta iniciativa va destacar entre els projectes candidats al premi pel seu grau excepcional de compromís social i la seva dedicació a l'educació financera a través d'uns continguts de gran qualitat.

D'altra banda, el 2017, el premi Finances per a Tothom a la implementació del Pla d'Educació Financera va ser atorgat al projecte de la Fundació Mapfre "Assegurances i pensions per a tothom". Es tracta d'un espai dedicat a impulsar i difondre la cultura asseguradora i la previsió social en el qual es poden trobar des de conceptes bàsics fins a la resolució de consultes quotidianes en aquest àmbit. El Jurat va ressaltar la qualitat i varietat dels continguts, la llarga trajectòria d'aquest projecte i la manera pràctica i didàctica d'abordar la matèria.

Per la seva banda, el premi Finances per a Tothom en la categoria de millor iniciativa d'educació financera va ser concedit al projecte de la Fundació Isadora Duncan adreçat a famílies monoparentals. El Jurat va destacar la important dedicació dels responsables d'aquesta Fundació a ajudar famílies monoparentals, particularment mares solteres, facilitant-los informació sobre l'educació dels fills, ajudes i prestacions, drets i les dificultats a les quals es poden enfrontar, tant en l'àmbit social com personal.

Impuls i signatura de nous convenis de col·laboració

Per desenvolupar i executar el Pla és imprescindible la col·laboració de tots els actors implicats en l'educació financera, com administracions públiques, indústria financera, empreses, institucions de recerca, associacions de consumidors o el sistema educatiu. La seva cooperació és essencial per afrontar els objectius del Pla i aportar prou capil·laritat

per arribar a tots els segments de la població i, així, incrementar els nivells de cultura financera de la població.

La col·laboració dels actors esmentats en el Pla d'Educació Financera s'articula a través de convenis de col·laboració que signa cada entitat o institució que en vulgui ser col·laborador, com la CNMV i el Banc d'Espanya. Aquests convenis inclouen el compromís del col·laborador de desenvolupar dins del seu àmbit d'actuació activitats que fomentin l'educació financera i les línies generals en les quals es basarà la col·laboració.

Amb caràcter general, els col·laboradors del Pla són entitats sense ànim de lucre, particularment fundacions o associacions sectorials, que imparteixen programes d'educació financera destinats a tot tipus de públic.

Entre els col·laboradors del Pla hi ha institucions dedicades a la recerca o realització d'estudis d'àrees relacionades amb l'educació financera, d'altres que agrupen col·lectius de públic concrets i que són considerats segments objectius de l'educació financera, com les associacions educatives o de jubilats, i algunes que es dirigeixen específicament als col·lectius menys afavorits o necessitats d'inclusió financera, així com les administracions públiques amb una responsabilitat directament o indirectament relacionada amb l'educació financera.

Des del 2008, i amb més intensitat en el període 2013-2017, s'han formalitzat molts acords de col·laboració amb diferents institucions. El Pla d'Educació Financera té actualment trenta col·laboradors d'àmbits tan variats com el bancari, l'educatiu, la recerca o el tercer sector (vegeu l'Annex III).

Educació Financera als centres d'ensenyament

El Pla d'Educació Financera té entre les seves línies d'acció prioritàries el foment de l'educació financera als centres d'ensenyament d'acord amb les recomanacions de l'OCDE.

❖ *Desenvolupament del Programa escolar d'educació financera*

Per fomentar l'educació financera als centres d'ensenyament, la CNMV i el Banc d'Espanya van signar el 2009 un conveni de col·laboració amb el Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. A l'empara d'aquest conveni, des del 2010 s'està desenvolupant un Programa d'educació financera adreçat als estudiants d'entre 14 i 18 anys (3r i 4t de l'ESO o cicles formatius de grau mitjà) que, en el curs 2017/2018 celebra la sisena edició.

Anualment s'inscriuen en el Programa uns 500 centres de totes les comunitats autònomes. Els col·legis públics representen aproximadament el 70% dels col·legis participants, seguits per les escoles concertades (25%) i els col·legis privats (5%). En les cinc primeres edicions s'han beneficiat del Programa prop de 300.000 alumnes en total.

El Programa és voluntari, flexible i adaptable. Els centres inscrits tenen accés al material didàctic bàsic format per un manual del professor i un manual per a l'alumne, dividit en 10 temes cadascun, que han estat traduïts a les llengües cooficials a Espanya i a l'anglès.

Aquests manuals aborden les àrees temàtiques relatives a diners i transaccions, planificació i gestió de les finances personals, el risc i el benefici, i el panorama financer. Una vegada que el centre es registra en el Programa⁴, pot accedir als materials didàctics a través d'una zona reservada per als professors al web www.gepeese.es.

Aquest web, a més, disposa d'una zona oberta a tot el públic —configurada com un repositori de recursos didàctics, utilitats, eines multimèdia, jocs i tallers d'activitats—, que pot servir de suport al professor per impartir les classes.

Cada centre pot impartir els continguts de la manera que més bé s'ajusti a la seva programació. No obstant això, es recomana que els continguts es tractin de manera transversal, integrats en altres àrees de coneixement com les matemàtiques, ciències socials (geografia, història), etc. Ja que la competència financera és una competència transversal, la impartició del Programa suposa desenvolupar competències múltiples. S'adjunta com a Annex IV un resum de les diferents competències clau que es desenvolupen en el Programa, així com la seva relació amb la competència financera.

La participació en el Programa, a més, permet als centres inscriure's en el Concurs que se celebra anualment i els premis del qual es lliuren el Dia de l'Educació Financera. La finalitat d'aquest Concurs és sensibilitzar els alumnes de la importància de l'educació financera en les diferents etapes de la vida. L'objecte del Concurs ha variat en les diferents edicions del Programa d'educació financera, des de la realització d'infografies i vídeos fins a articles de premsa relacionats amb l'educació financera.

En l'última edició es van posar a prova els coneixements adquirits pels alumnes mitjançant un concurs de preguntes i respostes amb diferents fases eliminatòries. Es van enfrontar en la final l'IES Al Satt d'Algete (Madrid) i l'IES Gustavo Adolfo Becquer de Sevilla. Finalment va guanyar l'institut de Madrid. L'experiència ha estat tan positiva que aquest format es repetirà els cursos vinents.

❖ *Difusió del Programa escolar d'educació financera*

Amb l'objectiu de donar a conèixer el Programa escolar d'educació financera entre els centres educatius, els membres del grup de treball del Pla contacten de manera recurrent amb els diversos actors involucrats en educació. Així, es mantenen reunions amb responsables del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport (amb qui el Banc d'Espanya i la CNMV té signat un conveni de col·laboració per promoure l'educació financera als col·legis des de l'any 2009), així com amb responsables de les conselleries d'Educació de totes les comunitats autònomes.

L'objectiu és difondre la informació més rellevant sobre el Programa, el seu contingut, materials i abast. El Programa gaudeix d'una bona acceptació i la majoria de les conselleries col·laboren notablement a impulsar-lo en els centres escolars.

Així mateix, el Programa es difon a través de les diferents associacions educatives⁵ que aglutinen els centres privats, concertats i públics de tot Espanya. La tasca

---

⁴ http://www.gepeese.es/Inscripcion_Centros/Formulario-Cursos.aspx.

⁵ ACADE, CECE, CICAIE, FERE-CECA i UECOIE.

d'aquestes associacions educatives ha estat fonamental a l'hora de donar a conèixer el Programa.

❖ *Avaluacions del Programa escolar d'educació financera*

Per conèixer l'impacte d'aquesta iniciativa, des del 2010 s'han estat fent algunes avaluacions en el marc del Programa escolar d'educació financera, que en destaquen l'efectivitat.

Concretament, l'última avaluació duta a terme, corresponent al Programa impartit en centres d'ensenyament secundari durant el curs 2014-2015⁶, fa palès un impacte positiu del Programa d'educació financera en:

1. **El coneixement financer dels alumnes.** Els alumnes que van rebre el curs d'educació financera van obtenir resultats més bons en diversos tests de coneixements financers, si es compara amb els alumnes que no van rebre el curs esmentat.
2. **El coneixement dels alumnes en matèria de relacions bancàries.** L'avaluació conclou que el curs d'educació financera va augmentar especialment el coneixement dels alumnes en matèria de "relacions bancàries" (per exemple, pel que fa a l'obertura i la cancel·lació de comptes bancaris, conseqüències de tenir un descobert o coneixement sobre comissions bancàries). El seu impacte va ser menys evident quant als temes sobre l'estalvi, els mitjans de pagament o el consum responsable.
3. **La proporció d'alumnes que parla amb els pares sobre economia.** El curs d'educació financera va incrementar significativament la proporció d'alumnes que parla amb els pares sobre assumptes econòmics, cosa que apunta la idea que el Programa escolar pot redundar en benefici no només dels alumnes que el reben, sinó també de les seves famílies.
4. **La proporció d'alumnes que fa alguna feina en l'àmbit domèstic per obtenir ingressos** Després d'haver rebut el curs, el percentatge d'alumnes que feia alguna feina en l'àmbit domèstic per obtenir ingressos va augmentar, la qual cosa suggereix que el curs d'educació financera pot comportar una implicació més gran dels alumnes en les qüestions financeres de les seves famílies.
5. **La proporció d'alumnes que tria una opció de consum futur enfront del consum present.** L'avaluació també detecta un canvi en les actituds dels alumnes respecte de les seves preferències temporals de consum després de rebre el curs d'educació financera, amb un increment de la seva paciència a l'hora d'enfrontar-se a eleccions monetàries hipotètiques. Concretament, es va observar que després de rebre el curs, va augmentar el percentatge d'alumnes que va triar una opció de consum futur enfront del consum present.

Aquest resultat observat en eleccions hipotètiques no va desaparèixer en un exercici, fet tres mesos després d'acabar el curs, en el qual es proposava als estudiants que distribuïssin el seu consum present i futur amb pagaments reals. Aquests resultats indiquen la necessitat de fer un seguiment en el temps dels alumnes avaluats, a fi

---

⁶ Bover, O., L. Hospido i E. Villanueva (2018) *The Impact of High School Financial Education on Financial Knowledge and Choices: Evidence from a Randomized Trial in Spain*, Documents de treball. Núm. 1801. Banc d'Espanya, Eurosistema.

d'analitzar els efectes del curs d'Educació Financera en el llarg termini, atesa la rellevància de les actituds de consum en la presa de decisions financeres al llarg del cicle vital dels individus.

Seguint amb l'esforç de recerca i avaluació que s'està emprenent des del Pla d'Educació Financera, durant el pròxim període 2018-2021 es farà un seguiment dels alumnes als quals es va avaluar inicialment amb l'objectiu de conèixer els impactes del Programa escolar a més llarg termini i tenir-ne, d'aquesta manera, un coneixement més complet.

❖ *Altres valoracions i opinions sobre el Programa escolar d'educació financera*

Igualment s'han recollit, al llarg d'aquest període, diverses opinions dels professors participants en el Programa, els quals fan palesa la necessitat d'incloure més jocs i activitats pràctiques i dinàmiques per als alumnes, així com més formació per al professorat en l'àmbit de l'educació financera. També ha estat generalitzada la idea dels professors que l'educació financera hauria d'estar integrada en el currículum escolar, com finalment ha passat.

En tot cas, com a valoració global, el Programa ha rebut el suport i la valoració positiva del professorat que l'ha desenvolupat.

❖ *Inclusió de l'educació financera en el currículum escolar*

Un dels èxits més importants d'aquest període del Pla d'Educació Financera ha estat la seva contribució per a la inclusió de l'educació financera en el currículum escolar⁷. Es tracta d'un èxit impulsat pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esport amb el suport actiu del Banc d'Espanya i la CNMV.

A continuació es detallen els continguts d'educació financera que han estat inclosos en els diferents desplegaments normatius, tant en educació primària com en educació secundària.

---

⁷ El sistema educatiu espanyol actual està basat en la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE). Els desplegaments d'aquesta Llei que preveuen la integració de continguts d'educació financera es recullen en els Reials decrets que estableixen el currículum d'ensenyaments mínims:

- Reial decret 126/2014, de 28 de febrer, pel qual s'estableix el currículum bàsic d'ensenyaments mínims d'educació primària.
- Reial decret 1105/2014, de 26 de desembre, pel qual s'estableix el currículum bàsic d'educació secundària obligatòria (ESO) i batxillerat.

Els dos Reials decrets recullen els aspectes bàsics a partir dels quals les diferents Administracions educatives fixen el seu àmbit de gestió, la configuració curricular i l'ordenació dels ensenyaments en les etapes esmentades.

- *Educació financera a primària*

Aquest període comprèn des del 6 fins als 12 anys i s'articula en sis cursos acadèmics. La configuració del currículum inclou els continguts d'educació financera en l'assignatura de Ciències Socials. Aquesta assignatura troncal està configurada en 4 blocs de continguts: 1) Continguts comuns; 2) El món on vivim; 3) Viure en societat; i 4) Les empremtes del temps.

Els continguts d'educació financera s'integren en el bloc 3 (Viure en societat) amb el detall següent:

CONTINGUTS	CRITERIS D'AVALUACIÓ	ESTÀNDARDS D'APRENTATGE AVALUABLE
Educació financera. Els diners. L'estalvi	Descriure el funcionament de la publicitat i les seves tècniques distingint publicitat educativa i publicitat consumista	Valora amb esperit crític la funció de la publicitat i reconeix i explica les tècniques publicitàries més habituals, mitjançant l'anàlisi d'exemples concrets.
		Diferencia entre diferents tipus de despesa i adapta el seu pressupost a cadascun.
	Prendre consciència del valor dels diners i els seus usos mitjançant un consum responsable i el sentit de l'estalvi.	Planifica els seus estalvis per a despeses futures elaborant un petit pressupost personal.
		Investiga sobre diferents estratègies de compra, comparant preus i recopilant informació.

Aquest bloc s'imparteix amb diferents continguts, estàndards d'aprenentatge i criteris d'avaluació en funció del curs acadèmic que correspongui (des de 1r fins a 6è). Cada administració educativa decideix la manera de distribuir els continguts.

En particular, els continguts d'educació financera se situen generalment entre els tres últims cursos de primària (4t, 5è i 6è), centrant-los tots en un curs concret o bé de manera transversal integrant els diferents estàndards d'aprenentatge en educació financera entre els diferents cursos. Tots els alumnes d'educació primària reben uns continguts mínims d'educació financera.

- *Educació financera a secundària*

L'ESO comprèn quatre cursos acadèmics que van des dels 12 fins als 16 anys i que la LOMCE divideix en dos cicles: el 1r cicle, que comprèn 1r, 2n i 3r d'ESO, i el 2n cicle, que es refereix exclusivament a 4t d'ESO.

En educació secundària, el currículum integra la majoria dels continguts d'educació financera (continguts sobre finances personals) en l'assignatura d'Economia de 4t d'ESO, considerada com a "troncal d'opció", i que no té caràcter obligatori per a tots els alumnes (enfrent de la denominada "troncal general", que és obligatòria en tot cas).

Aquesta assignatura consta de sis blocs de continguts: 1) Idees econòmiques bàsiques; 2) Economia i empresa; 3) Economia personal; 4) Economia i ingressos i despeses de l'Estat; 5) Economia i tipus d'interès, inflació i atur; 6) Economia internacional.

Detall del bloc 3: Economia personal

CONTINGUTS	CRITERIS D'AVALUACIÓ	ESTÀNDARDS D'APRENTATGE AVALUABLE
a) Ingressos i despeses. Identificació i control.	1. Fer un pressupost personal en què es distingeixi entre els diferents tipus d'ingressos i despeses, controlar el seu grau de compliment i les possibles necessitats d'adaptació.	1.1 Elabora un pressupost o pla financer personalitzat i en fa un seguiment, identificant cadascun dels ingressos i de les despeses.
b) Gestió del pressupost. Objectius i prioritats.		1.2 Utilitza eines informàtiques en la preparació i el desenvolupament d'un pressupost o pla financer personalitzat.
c) Estalvi i endeutament. Els plans de pensions		1.3 Utilitza gràfics d'anàlisi que li permeten comparar una realitat personalitzada amb les previsions establertes.
d) Risc i diversificació.	2. Decidir amb racionalitat davant les alternatives econòmiques de la vida personal relacionant aquestes amb el benestar propi i social.	2.1 Comprèn les necessitats de planificació i de gestió dels assumptes financers al llarg de la vida. Aquesta planificació es vincula a la previsió realitzada en cadascuna de les etapes d'acord amb les decisions preses i la marxa de l'activitat econòmica nacional.
e) Planificació del futur. Necessitats econòmiques en les etapes de la vida.		3.1 Coneix i explica la rellevància de l'estalvi i del control de la despesa.
f) Els diners. Relacions bancàries. El primer compte bancari. Informació. Targetes de dèbit i crèdit.	3. Expressar una actitud positiva envers l'estalvi i gestionar l'estalvi com a mitjà per assolir diferents objectius.	3.2 Analitza els avantatges i inconvenients de l'endeutament, en valora el risc i selecciona la decisió més adequada per a cada moment.
g) Implicacions dels contractes financers. Drets i responsabilitats dels consumidors en el mercat financer.		4.1 Comprèn els termes fonamentals i descriu el funcionament en l'operativa amb els comptes bancaris.
h) L'assegurança com a mitjà per a la cobertura de riscos. Tipologia d'assegurances		4.2 Valora i comprova la necessitat de llegir detingudament els documents que presenten els bancs, així com la importància de la seguretat quan la relació es produeix per internet.
		4.3 Reconeix el fet que es poden negociar les condicions que presenten les entitats financeres i analitza el procediment per reclamar davant d'aquestes.
	4.4 Identifica i explica les diferents modalitats de targetes que hi ha, així com els punts essencials de la seguretat quan s'opera amb targetes.	
	4.5 Identifica i diferencia els diferents tipus d'assegurances segons els riscos o les situacions adverses en les diferents etapes de la vida	
	5. Conèixer el concepte d'assegurança i la seva finalitat	

Per tot el que s'ha dit abans, si bé es pot considerar que els continguts d'educació financera estan incorporats a la secundària, no estan presents de manera universal per a tots els alumnes. El grau d'opcionalitat que se li dona a l'assignatura d'Economia a 4t curs de l'ESO deixa fora, d'una banda, els alumnes que s'orienten cap a la formació professional i, de l'altra, els alumnes que tenen interessos dirigits cap a un batxillerat de ciències.

Cada Administració educativa, prenent com a base el Reial decret 1105/2014, de secundària, configura la seva pròpia oferta educativa i pot desenvolupar, ampliar o matisar els continguts mínims que recull aquest Reial decret. S'inclou com a Annex V una taula sobre el grau de desenvolupament normatiu que ha establert cada comunitat autònoma en relació amb l'educació financera.

Tal com s'ha dit, la modalitat triada per incloure continguts de finances personals en el currículum no garanteix que assoleixin la universalitat dels alumnes que acaben l'ESO. Per tant, aquesta realitat segueix deixant espai per al Programa escolar que, amb caràcter de voluntarietat, ofereix el Pla d'Educació Financera als centres.

❖ *Formació del professorat i elaboració de recursos per al Programa escolar d'educació financera*

Els recursos elaborats en el marc del Programa d'educació financera destinats a professors i alumnes s'han anat adaptant i actualitzant d'acord amb els resultats de les avaluacions del Programa fetes els últims anys.

En particular, en les avaluacions realitzades es va fer palesa la necessitat d'oferir formació als docents, cosa que va menar a l'elaboració d'uns manuals per al professor en els quals s'inclouen idees i recursos per utilitzar a l'aula, àrees curriculars vinculades i també l'àrea relacionada de PISA Competència financera.

A més, el Pla d'Educació Financera va elaborar, juntament amb l'Institut Nacional de Tecnologies Educatives i de Formació del Professorat (INTEF), un curs dirigit a professors de primària i secundària per capacitar-se en la impartició de temes d'educació financera (sigui quina sigui la seva formació prèvia). Aquest curs està obert actualment a tot el públic i s'hi pot accedir a través de la plataforma de l'INTEF.

Així mateix, s'ha iniciat la gravació d'una sèrie de NOOC (cursos oberts, massius i en línia de curta durada), sobre la importància de l'educació financera, els crèdits ràpids i les targetes bancàries, elaborats pel Pla d'Educació Financera en col·laboració amb l'INTEF, que tracten de formar el professorat en aspectes rellevants de l'educació financera. En una segona fase, està prevista la gravació de tres NOOC addicionals sobre l'estalvi, el comerç electrònic i la psicologia en la presa de decisions financeres.

❖ *Avaluació PISA de competència financera*

El nom PISA correspon a les sigles del programa segons s'enuncia en anglès, *Programme for International Student Assessment*, és a dir, Programa per a l'Avaluació Internacional d'Alumnes. És un projecte de l'OCDE (Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmics) i té com a objectiu avaluar la formació dels alumnes quan arriben al final de l'etapa d'ensenyament obligatori, cap als 16 anys.

Es tracta d'una població que es troba a punt d'iniciar l'educació postsecundària o que en el curt termini s'integrarà en la vida laboral. El Programa ha estat concebut com un recurs per oferir informació abundant i detallada que permeti als països membres adoptar les decisions i polítiques públiques necessàries per millorar els nivells educatius.

L'avaluació cobreix les àrees de lectura, matemàtiques i competència científica. PISA, a més d'avaluar aquestes competències tradicionals, en cada cicle incorpora una competència innovadora. El 2012 va incorporar l'avaluació de la competència financera.

PISA 2012

PISA 2012 va ser el primer estudi internacional a gran escala que va avaluar en 18 països⁸ la competència financera dels estudiants al final de l'educació obligatòria, la majoria a 4t de l'educació secundària o a 10è grau.

PISA 2012 defineix l'educació financera com el procés a través del qual els estudiants milloren la seva comprensió dels productes, conceptes i contextos financers, desenvolupen habilitats per ser més conscients dels riscos i les oportunitats financeres, fan eleccions informades i adopten accions per solucionar els seus problemes financers, i així, en darrer terme, millorar el seu benestar financer i participar més en els assumptes de la vida econòmica (OCDE, 2013).

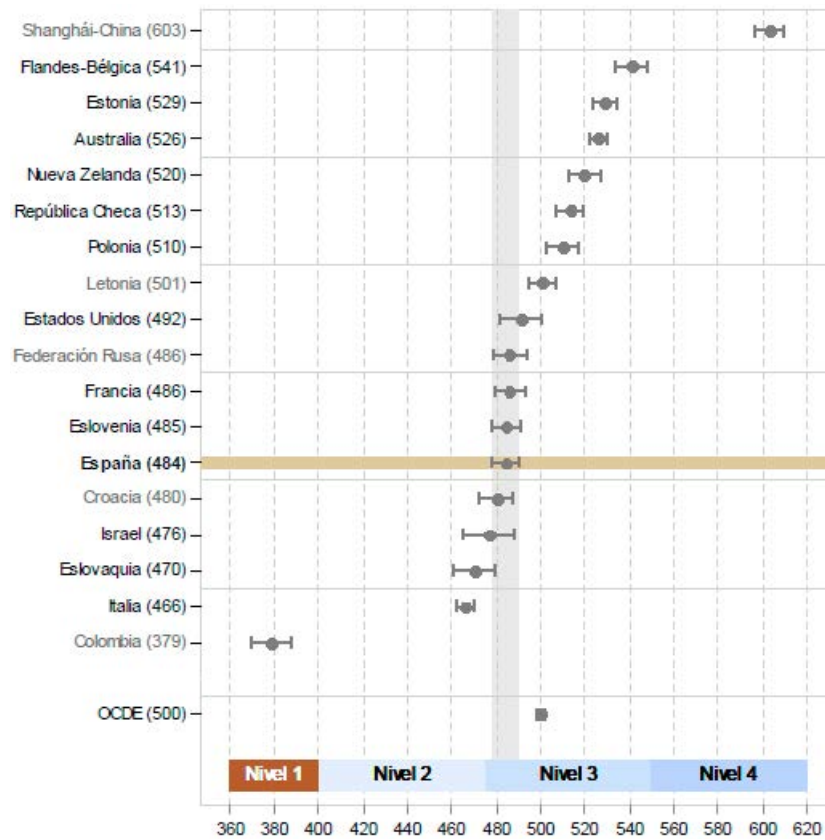
Les àrees de contingut incloses en aquest marc són diners i transaccions, planificació i gestió de les finances, risc i benefici, i panorama financer. El marc cobreix els processos d'identificar informació financera, analitzar informació en un context financer, valorar qüestions financeres, aplicar el coneixement i la comprensió financera, i els contextos són educació i treball, llar i família, personal i social. A més, el marc analitza la relació de la competència financera amb les destreses no cognitives, la competència matemàtica i lectora i el mesurament del comportament i l'experiència financera dels alumnes.

Les puntuacions mitjanes dels països són estimacions del veritable valor del rendiment dels seus estudiants de 15 anys, ja que els resultats s'han obtingut mitjançant una mostra representativa de la població de tots els estudiants d'aquesta edat dins de cada país o economia.

---

⁸ Els països que van participar en Competència Financera van ser 13 de l'OCDE: Austràlia, Bèlgica, Eslovàquia, Eslovènia, Espanya, Estats Units, Estònia, França, Israel, Itàlia, Nova Zelanda, Polònia i la República Txeca, i 5 països (o economies) associats: Colòmbia, Croàcia, Federació Russa, Letònia i Xangai-Xina.

Puntuacions mitjanes estimades i intervals de confiança del 95% per a la mitjana poblacional de finances per a la vida. 2012

Font: Informe espanyol. PISA 2012. Pàgina 43. OCDE.

El resultat obtingut a Espanya en l'avaluació de competència financera a PISA 2012 va ser de 484 punts⁹. La mitjana de l'OCDE va ser de 500 punts.

Les puntuacions mitjanes més altes van correspondre a Xangai-Xina (603) i Flandes-Bèlgica (541). A continuació se situen Estònia (529), Austràlia (526) i Nova Zelanda (520) amb puntuacions sense diferències significatives entre ells i per sobre de la mitjana OCDE.

Aquests resultats es van donar a conèixer el 9 de juliol de 2014 en el Congrés "Finanzas para la Vida", organitzat per la CNMV, el Banc d'Espanya, l'Institut Nacional d'Avaluació Educativa (INEE) i el Centre Nacional d'Innovació i Investigació Educativa (CNIIE).

⁹ Font: Informe espanyol. PISA 2012. Competència financera

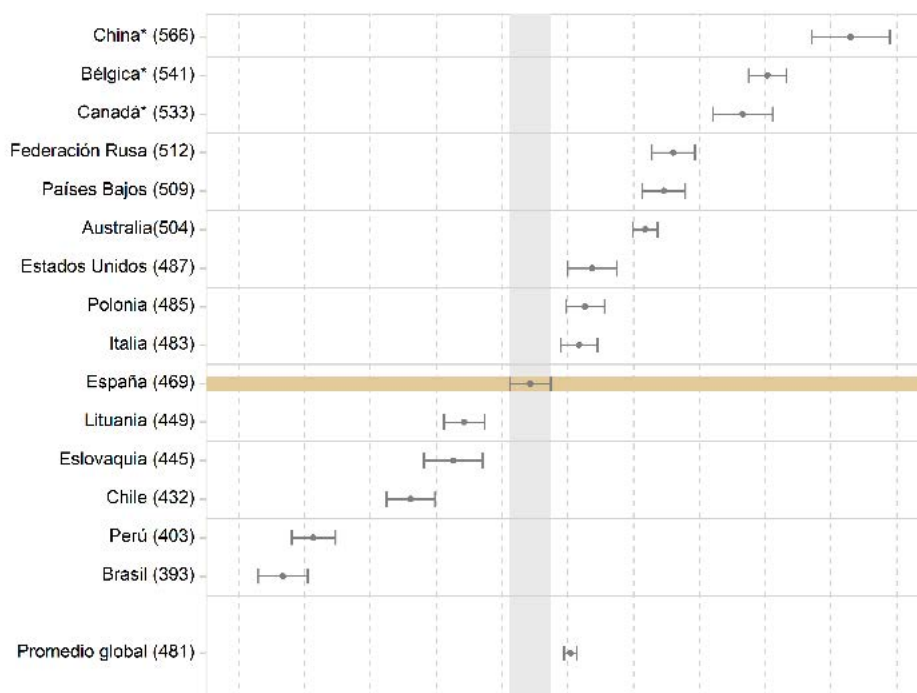
PISA 2015

La competència financera es va avaluar per segona vegada en l'Estudi PISA en l'edició de 2015, cosa que va permetre la comparació internacional.

Al PISA 2015, una mostra representativa de 53.000 alumnes procedents de 15 països¹⁰, entre els quals Espanya, va participar en aquesta prova. El format va ser digital (enfrent de l'avaluació anterior, que es va fer en paper), igual que la resta de les proves cognitives i de context.

Els alumnes van fer una prova d'una hora, que incloïa dos blocs de preguntes de competència financera, 43 en total, referides a estímuls que incloïen textos narratius, expositius, diagrames, taules, gràfics i il·lustracions. La majoria eren preguntes d'ancoratge, ja utilitzades el 2012 i s'hi van afegir qüestions noves. A més, els alumnes van contestar un qüestionari sobre la seva situació escolar en aquesta matèria, les seves experiències i actituds. Per la seva banda, els directors dels centres escolars també van respondre a preguntes sobre l'educació financera en el context escolar i van donar les seves opinions.

Puntuacions mitjanes estimades i intervals de confiança del 95% per a la mitjana poblacional de finances per a la vida. 2015

Font: Informe espanyol. PISA 2015. Pàgina 45. OCDE.

¹⁰ Els països que van participar en Competència Financera a PISA 2015 van ser 10 de l'OCDE: Austràlia, Bèlgica (Flandes), Canadà (províncies), Xile, Eslovàquia, Espanya, Estats Units, Itàlia, Països Baixos i Polònia, i 5 països associats: P-X-J-G Regions de la Xina (Pequín, Xangai, Jiangu, Guandong), Brasil, Federació Russa, Lituània i Perú.

La puntuació d'Espanya¹¹ (469) en competència financera va quedar significativament per sota de la mitjana del conjunt de països i economies participants (481). Les millors puntuacions van ser per a les regions de la Xina (566), Bèlgica-Flandes (541) i Canadà-províncies (533). En l'extrem contrari, les pitjors puntuacions van correspondre als tres països sud-americans que van participar en l'avaluació: Xile (432), Perú (403) i Brasil (394).

Els resultats de PISA en competència financera es van presentar el maig de 2017.

En definitiva, els resultats de PISA 2012 i 2015 mostren que el rendiment d'Espanya en competència financera queda per sota de la mitjana dels països de l'OCDE que van participar en l'estudi.

Per aquest motiu és necessari intensificar els esforços en aquest àmbit des del Pla d'Educació Financera. Espanya té compromesa ja la inclusió de la competència financera en l'onada PISA 2018 i cal esperar que també la inclogui en PISA 2021, de manera que hi haurà una mesura objectiva per avaluar els avenços eventuais en aquest camp.

Promoció del Pla d'Educació Financera

Amb l'objectiu d'informar la població sobre temes financers útils del seu dia a dia, s'emet a **Radio 5** setmanalment, des del setembre de l'any passat, els microprogrames *Las cuentas claras*. Aquests programes també estan disponibles a la pàgina web de Ràdio Televisió Espanyola a l'enllaç <http://www.rtve.es/alacarta/audios/las-cuentas-claras/>, des d'on es poden descarregar lliurement.

Amb la col·laboració d'especialistes del Banc d'Espanya, la CNMV i la DGAFP, aquests programes (de 3-4 minuts de durada) toquen temes financers variats d'una manera senzilla i amena, com ara crèdits ràpids, pagaments immediats, comissions de caixers, consells d'inversió, publicitat financera, TAE, etc. Fins ara s'han gravat a la ratlla de 50 programes.

D'altra banda, entre setembre de 2016 i juny de 2017, s'ha col·laborat setmanalment amb **Radio Aragón**, que emet un programa diari d'economia, amb l'elaboració de micropíndoles divulgatives sobre temes d'educació financera.

Es van gravar 17 píndoles i es van tractar temes diversos com les paradetes financeres, el pressupost familiar, què són i com funcionen els fons d'inversió, com reclamar en l'àmbit dels serveis financers o consells i advertiments que cal tenir en compte a l'hora d'invertir.

Així mateix, el Pla d'Educació Financera disposa del perfil a **Twitter** @finanzasparatodos i un perfil a **Facebook** a través dels quals difon de manera recurrent informació d'interès per al públic i els posts que setmanalment es publiquen al web www.finanzasparatodos.es.

A més a més, amb la finalitat de promocionar el Pla d'Educació Financera i destacar la importància de l'educació financera, s'ha participat en jornades de formació organitzades per col·laboradors del Pla d'Educació Financera i institucions diverses.

---

¹¹ Font: Informe espanyol. PISA 2015. Competència Financera

Activitat internacional

Durant el període 2013-2017, es van intensificar la participació i la col·laboració amb organismes multilaterals, en especial amb la *International Network on Financial Education* (INFE) de l'OCDE de la qual formen part la CNMV, el Banc d'Espanya i la Secretaria General del Tresor i Política Financera com a membres plens (*full members*). Així mateix, dos dels col·laboradors del Pla d'Educació Financera (Fundació UCEIF i Institut d'Estudis Financers) són membres afiliats de la INFE.

Les recomanacions i els principis de l'OCDE constitueixen la base per a la definició de les accions del Pla, i la INFE, creada el 2008, representa un lloc d'intercanvi de coneixement i bones pràctiques entre els països membres. A través de la INFE s'obtenen dades comparables fefaents entre els diferents països, es desenvolupen metodologies d'avaluació de l'impacte, es duen a terme investigacions i anàlisis comparatives, es dissenyen instruments normatius i es fomenten mesures eficaces d'aplicació i supervisió. Pertanyen a aquesta xarxa més de 240 institucions públiques de 115 països.

El Comitè Tècnic de la INFE reuneix tots els països membres d'aquesta xarxa dues vegades l'any per abordar diversos temes d'interès relacionats amb l'educació financera. Els darrers anys, s'han tractat matèries com el benestar financer, els col·lectius vulnerables, l'estalvi per a la jubilació o els mecanismes de resolució de conflictes d'interès, entre d'altres.

La CNMV, el Banc d'Espanya i la Secretaria General del Tresor i Política Financera col·laboren activament en la INFE intercanviant experiències i participant en l'elaboració de documents d'interès per al desenvolupament de l'estratègia nacional.

Documents elaborats per la xarxa INFE de l'OCDE durant el període 2013-2017.

- 2013: Addressing Women&Girls Needs for Financial Education
- 2013: Detailed Guide to Evaluation.
- 2013: G20-OECD- Advancing National Strategies for Fin Edu
- 2013: Women and Financial Education
- 2014: Fin Edu for Youth- The role of schools
- 2014: Guidelines on Fin Edu for Private- not for profit Stakeholders.
- 2015: Core Competencies Framework- Youth
- 2015: National Strategies for Fin Edu- Policy Handbook
- 2015: PISA 2012 Results- Students and Money
- 2015: Progress Report on Fin Edu for MSMEs
- 2015: Toolkit for measuring Fin Lit
- 2016: Fin Edu Policies in Europe
- 2016: Financial Education- Long term Integration of Refugees
- 2016: G20-OECD-INFE Core Competencies Framework- Adults
- 2016: OECD-INFE International Survey- Adult Fin Lit Competencies
- 2017: G20-OECD-INFE Report on Adult Financial Literacy in G20 Countries
- 2017: G20-OECD-INFE Report on Financial Education&Consumer Protection- Digital Age
- 2017: PISA 2015 Results- Financial Literacy

Enquesta de competències financeres

Per tal que es duguin a terme estratègies nacionals adequades en l'àmbit de l'educació financera, l'OCDE recomana identificar quines són les necessitats reals de la població a través de l'anàlisi dels sectors poblacionals i d'eines demoscòpiques, com les enquestes nacionals¹².

Aquestes enquestes sobre cultura financera poden ajudar els seus promotors a identificar les àrees de coneixement que cal reforçar i a establir la base sobre la qual mesurar l'efectivitat dels programes d'educació financera a la societat i els seus progressos en el coneixement.

En aquest context, el Banc d'Espanya i la Comissió Nacional del Mercat de Valors, dins del marc del Pla d'Educació Financera, han elaborat una Enquesta de competències financeres (ECF). L'enquesta, feta entre l'últim trimestre de 2016 i el segon trimestre de 2017, mesura el coneixement i la comprensió de conceptes financers de la població espanyola d'entre 18 i 79 anys, així com la tinença, l'adquisició i l'ús de diferents vehicles d'estalvi, deute i assegurament.

Aquesta enquesta, inclosa en el Pla estadístic nacional, presenta característiques rellevants que permeten una descripció rigorosa i comprensiva dels coneixements financers de la població adulta a Espanya i de la seva relació amb el sistema financer.

A continuació es recullen alguns dels primers resultats de l'enquesta esmentada que s'han tingut en compte per elaborar l'estratègia inclosa en aquest Pla.

❖ Coneixements financers

Els coneixements financers es mesuren mitjançant tres preguntes utilitzades prèviament en diversos estudis internacionals¹³. Aquestes tres preguntes es refereixen a la gestió de les finances personals i estan relacionades amb els conceptes d'inflació, interès compost i diversificació del risc.

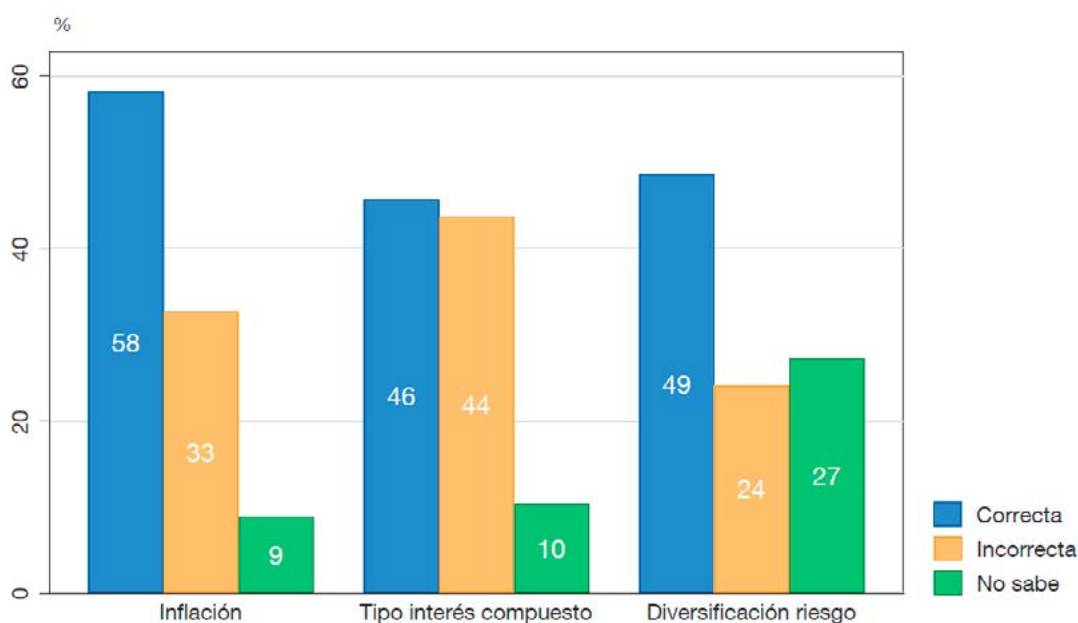
El 58% dels entrevistats respon correctament a la primera pregunta sobre la inflació. El 46% respon correctament a la pregunta sobre tipus d'interès compost i el 49% a la pregunta relativa a la diversificació del risc. El gràfic següent mostra aquestes dades.

---

¹² *Measuring Financial Literacy: Core Questionnaire in Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for conducting an Internationally Comparable Survey of Financial literacy*. París: OECD

¹³ Aquestes preguntes, a més d'incloure's en el qüestionari de la INFE, s'utilitzen també en diversos països des de fa una dècada. Vegeu-ne l'evidència a Annamaria Lusardi i Olivia Mitchell (2014). «The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence» *Journal of Economic Literature* 52(1), 5–44.

Gráfico 1. RESPUESTAS A PREGUNTAS SOBRE CONOCIMIENTOS FINANCIEROS

Els coneixements financers de la població adulta a Espanya se situen, en general, entorn de la mitjana de tots els països considerats. El percentatge de respostes correctes a Espanya només està clarament per sota de la mitjana (tant de tots els països com dels països OCDE i UE) per al concepte de diversificació del risc.

El percentatge de respostes correctes proporcionades per dones és prop de 10 punts inferior al percentatge de respostes correctes facilitades per homes. Almenys la meitat d'aquesta diferència és deguda al fet que, en cada una de les preguntes, les dones responen més sovint "no ho sap" que els homes.

El percentatge de respostes correctes depèn del nivell educatiu de la persona entrevistada. El 70% dels individus amb estudis universitaris o equivalents respon correctament a la pregunta de la inflació i en les preguntes d'interès compost i diversificació els percentatges de resposta correcta són el 53 i el 60%, respectivament. El percentatge de respostes correctes entre els individus amb educació universitària o equivalent és superior al dels individus amb educació primària entre 14 punts percentuals —en la pregunta sobre el tipus d'interès compost— i 22 punts —en la resta.

El grup situat entre 45-64 anys és el que presenta el percentatge més alt de respostes correctes (65%) a la primera pregunta. Els grups d'edat amb un percentatge més baix de respostes correctes són els majors de 65 anys (57%) i els menors de 35 anys (49%).

Pel que fa a la segona pregunta, prop del 50% dels menors de 64 anys la responen correctament, mentre que aquest percentatge baixa al 36% en el cas dels majors de 64 anys. Quan es tracta de la pregunta sobre la possibilitat de diversificar el risc adquirint accions variades, el percentatge de respostes correctes entre 35 i 64 anys és lleugerament superior al 50%, però està a la ratlla del 43% tant entre els menors de 35 anys com entre els majors de 65. En totes les preguntes el percentatge que respon "no ho sap" és més alt entre els majors de 65 anys i arriba al 39% en la pregunta sobre diversificació de risc.

Gairebé la meitat de la població (46%) té la percepció que els seus coneixements són "baixos" o "molt baixos". Un altre 46% diu que són "mitjans" i només el 8% declara tenir coneixements financers "alts" o "molt alts". De mitjana, els qui declaren que els seus coneixements financers són molt baixos, responen correctament 1,1 de les 3 preguntes considerades, mentre que els qui manifesten tenir coneixements alts o molt alts responen 2,1 preguntes correctament.

❖ *La tinença, l'adquisició i l'ús de vehicles d'estalvi i deute*

El 97% dels individus a Espanya té un compte corrent. A més, el 43% té, de manera individual o conjunta, un vehicle d'estalvi (comptes d'estalvi, plans de pensions, fons d'inversió, accions i actius de renda fixa).

El vehicle d'estalvi més freqüent és el compte d'estalvis o imposició a termini, que té un 26% dels individus. No obstant això, aquest producte també és el menys conegut dels que es consideren en l'estudi (el 27% no n'ha sentit a parlar). Així, entre la població que sí que ha sentit a parlar dels comptes d'estalvis o imposició a termini, el 35% dels individus té el producte (enfront del 26% de la població total).

El següent vehicle d'estalvi més freqüent són els plans de pensions, que té un de cada cinc individus d'entre 18 i 79 anys. El producte és més comú entre els que tenen edats entre 45 i 64 anys que entre els jubilats o entre els menors de 35 anys. Dins del grup d'edat d'entre 45 i 64 anys, és més comú tenir un pla de pensions que un compte d'estalvis.

La tinença d'actius financers com ara accions o fons d'inversió és menys freqüent i ronda el 13%.

Pel que fa a l'adquisició de productes financers, el 38% de la població ha adquirit (de manera individual o conjunta) algun vehicle d'estalvi, assegurament o deute durant els dos anys previs a l'enquesta. El producte financer adquirit més habitualment és la targeta de crèdit (16% de la població l'ha adquirida), seguit pels préstecs personals (14%). Respecte als vehicles d'estalvi, un 11% de la població ha obert un compte d'estalvis els dos darrers anys i prop d'un 6% ha adquirit accions o fons d'inversió.

L'adquisició de productes financers d'estalvi es concentra entre els individus amb una renda i un nivell educatiu més alts: mentre que entre els individus d'educació primària un 2% ha adquirit accions o fons d'inversió, el percentatge s'eleva al 9% i al 12% entre els que tenen educació universitària o equivalent, respectivament. Per contra, les diferències per nivell educatiu i renda són menys acusades en l'adquisició de deute.

Entre els qui han adquirit algun vehicle d'estalvi, assegurança o deute durant els dos darrers anys, un 62% o bé no ha considerat altres alternatives o, si ho ha fet, aquestes eren de productes que ofería la mateixa empresa o entitat financera. La font d'informació que més va influir a l'hora de decidir quin producte adquirir va ser l'específica del producte (és a dir, la proporcionada per l'entitat que l'ofería a través del seu personal o de fullets). Aquesta va ser esmentada pel 50% dels qui van adquirir accions i pel 80% dels qui van contractar fons d'inversió. Els comparadors entre productes van influir en la decisió del 12% dels qui van adquirir un producte en els dos anys anteriors a l'enquesta.

Van ser una font rellevant d'informació per a un 27% dels qui van adquirir accions i per a prop d'un 10% dels qui van adquirir plans de pensions, préstecs personals o targetes de crèdit.

Finalment, l'Enquesta de competències financeres pregunta també sobre quins productes financers utilitzen les llars per estalviar o endeutar-se. El mètode d'estalvi més freqüent, esmentat pel 63% dels qui estalvien, consisteix a acumular fons en un compte corrent. El percentatge de la població que utilitza altres vehicles financers per canalitzar el seu estalvi és menor: el 14% utilitza per fer-ho el compte d'estalvis mentre que un 11% esmenta haver contribuït al seu pla de pensions en els dotze darrers mesos.

D'altra banda, un percentatge important d'individus estalvia fora del sistema financer. Per exemple, el 38% de la població que estalvia ho fa en metàl·lic i, d'una manera o d'una altra, aquest mètode d'estalvi s'observa en pràcticament tots els grups d'edat, educació o renda, i arriba al 53% entre els aturats o inactius.

OBJECTIUS I ACCIONS PREVISTOS PER AL PERÍODE 2018-2021

A partir de l'experiència adquirida al llarg de les etapes successives del Pla d'Educació Financera, així com de la derivada dels organismes promotors del Pla en el desenvolupament de la seva activitat supervisora, l'estratègia nacional per als anys vinents donarà prioritat a una sèrie d'actuacions que es detallen tot seguit i que es podran veure ampliadades o ajustades en cas que es detectin altres prioritats. Aquestes actuacions queden emmarcades en els objectius que es detallen a continuació:

Impuls de la marca Finances per a Tothom i estratègia de comunicació

La marca Finances per a Tothom és la marca del Pla d'Educació Financera, que té com a atributs principals la utilitat, fiabilitat, rigorositat i neutralitat dels continguts aportats sobre aquesta denominació.

En el pròxim període 2018-2021, a més d'afermar i reforçar els atributs esmentats abans, es pretén avançar en la construcció d'una marca rellevant que generi valor i confiança per a l'usuari i que es diferenciï genuïnament d'altres iniciatives similars.

Per aconseguir la consolidació de la marca Finances per a Tothom és prioritari treballar en el principal canal de marca del qual disposa el Pla d'Educació Financera, el web www.finanzasparatodos.es.

Per fer-ho, durant el pròxim període 2018-2021 s'abordarà una reforma profunda d'aquesta pàgina web i se'n modificarà l'estratègia de continguts, l'arquitectura i, per tant, la programació. En aquesta reforma serà prioritari que el web sigui accessible i adaptable a tots els dispositius mòbils. A més, el web disposarà d'una zona reservada per als col·laboradors del Pla, que podran utilitzar per donar a conèixer les seves eines i materials d'educació financera, alhora que servirà com a zona d'intercanvi i col·laboració entre les diferents institucions.

Amb motiu de la reforma del web, es desenvoluparà una estratègia de comunicació *ad hoc*, que duri en el temps, amb la finalitat de captar l'atenció del públic que es pretén i despertar-ne l'interès en l'educació financera. A més de l'amplitud de continguts per tractar, cal aprofitar tots els canals de comunicació disponibles per garantir que les iniciatives adoptades arribin al nombre més gran possible de persones.

En conseqüència, durant el període 2018-2021 s'afavorirà especialment la utilització de les noves tecnologies i vies d'informació, que ofereixen una relació òptima entre el cost i l'abast potencial de les accions empreses. Això no suposarà, en cap cas, l'abandonament d'altres mitjans de difusió més tradicionals (com premsa, ràdio i televisió), ja que avui dia hi ha sectors de població que tenen limitat l'accés a les noves tecnologies.

Per això serà necessari procedir a una segmentació dels diferents públics i adaptar la proposta de valor de la marca Finances per a Tothom a aquests utilitzant el llenguatge i els canals de comunicació adequats.

Amb aquesta reforma es pretén afermar el posicionament de www.finanzasparatodos.es com el portal de referència d'educació financera a Espanya i consulta sobre dubtes financers a través del qual es proporciona informació útil, rigorosa i neutral que compleix els màxims estàndards de qualitat i imparcialitat i proporciona una visió global de les finances personals.

Digitalització i educació financera

La digitalització dels productes i serveis financers i la necessitat consegüent d'enfortir l'alfabetització financera digital s'han convertit en un tema rellevant per al Pla ja que forma part de l'agenda internacional. El G20, a partir de la presidència xinesa el 2016, ha dedicat i dedicarà una atenció destacable a les oportunitats i als reptes creats pels serveis financers digitals per als usuaris actuals i futurs dels productes financers.

El Pla d'Educació Financera també és conscient de les oportunitats i els reptes que resulten de l'educació financera digital, per la qual cosa durant aquest període de quatre anys, i com a part de l'objectiu de promoure l'educació financera, es farà un esforç en la identificació i la promoció d'iniciatives d'educació financera en aquest àmbit.

Adicionalment, amb l'objectiu de millorar l'educació financera en general, s'utilitzaran, a més dels programes i les eines tradicionals, aplicacions, programaris o eines digitals que millorin l'accés a l'educació financera, reforcin les competències clau dels usuaris financers i augmentin les habilitats en l'àmbit de la gestió i el control de les seves finances.

Consolidació del Dia de l'Educació Financera

Així mateix, en el pròxim període 2018-2021, serà d'especial rellevància la consolidació de la iniciativa del Dia de l'Educació Financera. Fins al 2017 s'han celebrat tres edicions d'aquest Dia i el seu impacte ha anat en augment. En aquesta nova fase, es pretén incrementar el nombre d'entitats participants i augmentar i diversificar el públic al qual va dirigida la iniciativa.

De manera paral·lela, s'intensificarà la presència i participació del Pla d'Educació Financera en jornades, seminaris, cursos, xerrades, fires i conferències organitzats per administracions públiques, universitats o fundacions, entre d'altres.

Igualment, per a aquest nou període 2018-2021 s'aprofitarà la participació dels promotors del Pla en iniciatives internacionals d'educació financera (com la World Investor Week d'IOSCO), per donar suport i reforçar el Dia de l'Educació Financera o qualsevol altra iniciativa que tingui com a objectiu millorar la cultura financera de la població espanyola.

Coneixement del públic i de les seves necessitats d'educació financera

---

La generalitat com a principi predicable del Pla implica la necessitat de segmentar la població en diferents col·lectius, a fi i efecte de dirigir i dissenyar una educació financera més encertada i personalitzada segons les particularitats de cadascun.

En les etapes anteriors del Pla d'Educació Financera, el col·lectiu prioritari en el qual es van centrar gran part del esforços va ser el de la població en edat escolar. Sense perjudici de mantenir com a objectiu estratègic la promoció per aconseguir més penetració del Programa d'educació financera en l'etapa escolar, des del Pla d'Educació Financera es pretén prestar especial atenció, per a aquest nou període 2018-2021, a aquells col·lectius amb més necessitat d'educació financera i seleccionar *segments objectiu* tenint en compte criteris d'eficiència, accessibilitat i factibilitat.

En aquest sentit, l'anàlisi en curs dels resultats obtinguts de l'enquesta nacional de competències financeres serà de gran utilitat perquè les institucions impulsores del Pla d'Educació Financera puguin disposar d'un coneixement més exhaustiu del públic. Els resultats de l'enquesta mostren tendències, hàbits i comportaments dels ciutadans espanyols pel que fa al consum de productes financers i permetran dur a terme actuacions concretes més dirigides i eficients.

En aquest sentit, d'acord amb els primers resultats de l'Enquesta de competències financeres, s'analitzarà la conveniència de realitzar iniciatives d'educació financera destinades més específicament als col·lectius següents: persones entre 18 i 34 anys, persones més grans de 65 anys, grups de rendes baixes, dones i persones que hagin rebut únicament educació primària.

Així mateix, es tindran en compte les dades que aportin els col·laboradors del Pla d'Educació Financera, que jugaran un paper important en aquest procés d'identificació de col·lectius, ja que podran facilitar informació sobre els públics als quals es dirigeixen i les seves necessitats.

A més a més, i en la mesura en què els resultats de l'enquesta semblen indicar que la cultura inversora i la cultura asseguradora estan poc arrelades a Espanya, es plantejarà reforçar, a través dels col·laboradors, actuacions que aprofundeixin en el seu coneixement.

Sense perjudici del que s'ha dit abans, és cert que cal més reflexió i anàlisi per treure conclusions sobre les actuacions concretes que cal emprendre davant d'aquests primers resultats de l'enquesta:

- D'una banda, dels primers resultats de l'enquesta es desprèn que, fins i tot entre grups amb educació universitària o equivalent hi ha una manca de determinades competències (el percentatge amb titulació universitària o equivalent que respon correctament a la pregunta sobre la inflació és el mateix o inferior que el del total de la població a Alemanya o Finlàndia, inclosos els grups amb menys qualificació).
  - En segon lloc, hi ha pràctiques generalitzades a la població que poden suggerir una manca d'inclusió financera, com la prevalença en tots els grups de l'estalvi en metàl·lic, inclosos els universitaris o equivalents.
-

Reforç del paper dels col·laboradors per tal de promocionar l'educació financera entre col·lectius socials específics

---

Com ja s'ha dit, durant el període 2013-2017 s'han intensificat els contactes amb entitats o organismes, públics o privats, que ja disposen de materials de divulgació i educació financera de qualitat i que tenen projectes i iniciatives que incorporen, com a element central o destacat, l'educació i l'orientació financeres a col·lectius determinats.

La participació de les institucions esmentades en el Pla d'Educació Financera contribueix a millorar la difusió i la infraestructura de l'educació financera a escala nacional. A més, després d'aquests nou anys que fa que el Pla està en marxa, l'experiència demostra que una xarxa àmplia de col·laboradors implicar arribar a més públic objectiu i, per tant, aconseguir un major impacte de les iniciatives, intercanviar experiències i compartir recursos.

Per aquest motiu, en el pròxim període 2018-2021, es promourà i incrementarà la xarxa de col·laboradors amb l'objectiu d'ampliar el camp d'aplicació del Pla d'Educació Financera a col·lectius que requereixen més atenció, com les persones grans, els emprenedors i els col·lectius esmentats en l'apartat anterior.

Per facilitar la incorporació de nous col·laboradors al Pla d'Educació Financera, se substituirà el sistema actual de signatura de convenis de col·laboració per un mecanisme més senzill i ràpid, denominat Protocol general d'actuació, adaptat als canvis normatius dictats per la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic i que faciliti els tràmits per ser considerat col·laborador del Pla d'Educació Financera.

Es prestarà atenció especial a la participació de nous col·laboradors que puguin traslladar al Pla les sensibilitats socials dels col·lectius en els quals es concentren els principals problemes de manca d'educació financera, com poden ser els usuaris de serveis financers especialment vulnerables, els deutors en dificultat i les persones amb un nivell baix d'inclusió financera.

A més, les institucions que sol·licitin o tinguin interès a col·laborar amb el Pla d'Educació Financera hauran de complir una sèrie de requisits previs que garanteixin el seu compromís amb l'educació financera.

Així mateix, a fi i efecte de donar més protagonisme als col·laboradors del Pla d'Educació Financera, els anys vinents es modificarà el sistema actual de governança del Pla de manera que els col·laboradors puguin ser participants de la presa de decisions en el seu si.

Als Annexos VI i VII, s'hi inclouen el procediment per a l'adquisició de la condició de col·laborador del Pla d'Educació Financera i el Protocol general d'actuació al qual s'han d'adherir els col·laboradors, si escau.

Promoció de l'educació financera adreçada als escolars

La promoció de l'educació financera als centres d'ensenyament, com un dels objectius prioritaris del Pla, ha format part de l'estratègia nacional d'educació financera des dels seus inicis.

En el període vinent 2018-2021, es pretén intensificar la implantació i el desenvolupament del Programa escolar d'educació financera a les escoles.

Amb l'objectiu de promocionar el Programa escolar es continuaran organitzant reunions periòdiques amb els diferents agents del sector educatiu: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport, conselleries d'Educació, associacions educatives i associacions de pares i mares, entre d'altres. L'objectiu és recopilar informació sobre possibles accions que cal desenvolupar per fomentar l'educació financera als centres educatius i conèixer noves eines o pràctiques d'innovació educativa que puguin ser útils per millorar el Programa.

Davant l'evidència internacional i a Espanya sobre els efectes d'introduir cursos d'educació financera, es revisaran els continguts del Programa d'educació financera dirigit principalment a educació secundària i, si escau, s'actualitzaran i es crearan o oferiran nous recursos adaptats a les tecnologies canviants.

El suport del Pla d'Educació Financera a la participació d'Espanya en l'avaluació de PISA Competència Financera 2021 mostra l'interès a seguir treballant per millorar l'educació financera de la població més jove.

D'altra banda, es desenvoluparan materials nous per a professors i alumnes d'educació primària. Els nens cada vegada tenen una relació més directa amb els diners i estan subjectes des de petits a la publicitat, que els incita a sol·licitar als pares la compra de productes. Per això, se'ls ha d'ensenyar des de ben petits a ser consumidors responsables. L'educació financera és especialment important en aquesta etapa, com s'ha comentat a l'apartat "Educació Financera als centres d'ensenyament" i a les referències que s'hi esmenten.

No obstant el que s'ha dit abans, en aquest nou període 2018-2021 es plantejaran també accions adreçades a alumnes d'universitats i formació professional.

La col·laboració que manté el Pla d'Educació Financera amb el Ministeri d'Educació, Cultura i Esport és fonamental per al desenvolupament conjunt d'accions formatives en l'àmbit de l'educació primària, universitats i formació professional.

CONCLUSIONS

En aquest document s'han exposat les accions dutes a terme durant els darrers cinc anys, així com les accions que es desenvoluparan en el període següent 2018-2021.

L'experiència mostra que l'educació financera s'ha convertit en una competència clau en la societat del segle XXI a causa de la presència constant a les nostres vides de les finances personals i la relació estreta que aquestes tenen amb el benestar personal i social. Tenir uns coneixements adequats en aquesta matèria afavoreix que es facin tries informades de manera responsable i conscient i reforça, al capdavant, la pròpia llibertat de l'individu.

Després dels nou anys de vida del Pla d'Educació Financera, és cert que encara queda molt de camí per fer. En el període vinent, una de les fites més importants d'aquest camí serà remarcar els resultats de l'enquesta de competències financeres i establir línies d'acció i reptes nous que ens ajudin a millorar l'educació financera dels ciutadans.

Així mateix, els anys vinents cal seguir avançant per tal d'incrementar la sensibilitat social pel que fa a l'educació financera. El Dia de l'Educació Financera és, sens dubte, una iniciativa que reforçarà aquest aspecte i contribuirà a facilitar-ne la penetració en cada vegada més segments de la població.

Per abordar els objectius plantejats en el període 2018-2021, caldrà mantenir més que mai la implicació de la xarxa de col·laboradors del Pla als quals s'ha d'agrair la seva cooperació durant tots aquests anys. La seva contribució és imprescindible per al desenvolupament de l'estratègia nacional d'educació financera.

Per acabar, el Pla d'Educació Financera, emparat en el conveni de col·laboració signat entre el Banc d'Espanya i la CNMV, demostra la necessitat i l'oportunitat de continuar amb una política integral d'educació financera. Aquesta necessitat es constata per la pràctica acumulada durant aquests anys i per la que s'ha assolit gràcies a les iniciatives dutes a terme en altres països. L'experiència demostra també que els resultats únicament es poden esperar a llarg termini, ja que l'educació financera no es pot considerar una meta en si, sinó una eina de canvi i millora de comportaments i conductes dels ciutadans.

ANEXOS

ANNEX I: PAÏSOS QUE ESTAN DISSENYANT O HAN IMPLEMENTAT JA ESTRATÈGIES NACIONALS D'EDUCACIÓ FINANCERA

Països en els quals s'està revisant l'estratègia nacional o s'està implementant una segona estratègia

Austràlia	Singapur
República Txeca	República Eslovaca
Japó	Espanya
Malàisia	Regne Unit
Països Baixos	Estats Units
Nova Zelanda	

Països en els quals s'està desenvolupant una primera estratègia nacional

Armènia	Israel
Bèlgica	Corea
Brasil	Letònia
Canadà	Marroc
Croàcia	Nigèria
Dinamarca	Portugal
Estònia	Federació russa
Ghana	Eslovènia
Hong Kong, Xina	Sud-àfrica
Índia	Suècia
Indonèsia	Turquia
Irlanda	

Països en els quals s'està dissenyant l'estratègia nacional

Argentina	Pakistan
Xile	Paraguai
Xina	Perú
Colòmbia	Polònia
Costa Rica	Romania
El Salvador	Aràbia Saudita
França	Sèrbia
Guatemala	Tanzània
Kenya	Tailàndia
Kirguizistan	Uganda
Líban	Uruguai
Malawi	Zàmbia
Mèxic	

**CODI DE BONES PRÀCTIQUES PER A
LES INICIATIVES EN EDUCACIÓ FINANCERA**

Context i motius

El Pla d'Educació Financera proporciona un entorn marc per al desenvolupament d'iniciatives en educació financera a escala nacional i defineix les línies d'actuació per dur-les a terme. Per aquest motiu és necessari coordinar els esforços dels organismes impulsors del Pla i els col·laboradors d'aquest, a fi que els esforços esmentats serveixin per portar l'educació financera al nombre més gran de persones i segments de població.

En aquest sentit, d'acord amb els principis establerts per l'OCDE¹⁴ aplicables a les iniciatives d'educació financera, la implicació d'entitats que pertanyen al sector privat en l'educació financera comporta molts avantatges atès el coneixement de la matèria que tenen aquestes i els recursos dels quals disposen per arribar a grans grups de població. La participació de les entitats esmentades contribueix significativament a l'enriquiment de les iniciatives i dels materials relacionats amb l'educació financera. No obstant això, la seva participació ha de ser equitativa i imparcial de manera que s'eviti considerar eventualment l'educació financera com una activitat comercial destinada a la captació de clients o l'orientació d'aquesta vers els clients considerats més rendibles.

En aquest context i a fi d'evitar els inconvenients anteriors i els conflictes d'interès potencials que puguin sorgir entre l'activitat comercial de les entitats i les seves iniciatives d'educació financera, l'OCDE estableix la necessitat de desenvolupar codis de conducta per a la realització d'iniciatives d'educació financera. La finalitat d'aquests codis és assegurar la qualitat i la imparcialitat de les iniciatives d'educació financera dutes a terme per les entitats que en són les promotores.

D'acord amb el que s'ha dit abans, el següent Codi de bones pràctiques per a les iniciatives en educació financera (en endavant, el Codi) s'ha fet d'acord amb aquesta recomanació de l'OCDE i a partir de la necessitat evident de definir uns principis aplicables al seu desenvolupament. Sobre això, el nombre d'iniciatives en educació financera va en augment i la implicació d'entitats del sector financer és cada vegada més pronunciada. Per aquest motiu cal definir mecanismes que ponderin tant com es pugui la seva intervenció i mitiguin els conflictes d'interès eventuals que puguin sorgir.

---

¹⁴ Vegeu [OECD/INFE Guidelines for private and not-for-profit stakeholders in financial education. Novembre del 2014.](#)

Voluntarietat del Codi

La fi última d'aquest Codi és construir un mecanisme que faciliti la promoció i el desenvolupament d'una educació financera imparcial i de qualitat. Així es pretén que l'educació financera pugui ser considerada com un element de creació de valor afegit, reputació i innovació social aportat per les entitats que faciliten aquesta educació financera davant les noves sensibilitats socials.

Partint d'aquesta fi última, aquest Codi recull una sèrie de principis o bones pràctiques a les quals es poden acollir voluntàriament les entitats que desenvolupin iniciatives d'educació financera.

Contingut

- I. FINALITAT
- II. ABAST OBJECTIU
- III. ABAST SUBJECTIU
- IV. PRINCIPIS APLICABLES A LES INICIATIVES D'EDUCACIÓ FINANCERA
- V. CONTINGUT DE LES INICIATIVES D'EDUCACIÓ FINANCERA
- VI. FORMADORS EN EDUCACIÓ FINANCERA
- VII. UTILITZACIÓ DE LA MARCA FINANCES PER A TOTHOM
- VIII. AVALUACIÓ DE LES INICIATIVES D'EDUCACIÓ FINANCERA
- IX. INTERPRETACIÓ DEL CODI
- X. ENTRADA EN VIGOR I APLICABILITAT DEL CODI

I. FINALITAT

Aquest document estableix els principis aplicables a les iniciatives relacionades amb l'educació financera desenvolupades a Espanya a fi de proporcionar un marc d'imparcialitat, qualitat i transparència necessari perquè aquestes iniciatives es duguin a terme.

II. ABAST OBJECTIU

- II.1 Aquest document és aplicable a les iniciatives d'educació financera desenvolupades a Espanya. És especialment aplicable a les iniciatives d'educació financera que es desenvolupin en el marc del Pla d'Educació Financera.
- II.2 S'entén per **Pla d'Educació Financera** (en endavant, el Pla) el conjunt d'objectius i actuacions desenvolupats en virtut dels Convenis de col·laboració signats des de l'any 2008 pel Banc d'Espanya, la Comissió Nacional del Mercat de Valors i la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions (en endavant, les entitats promotores del Pla) en el marc de l'estratègia nacional per a la millora de la cultura financera dels consumidors i usuaris de productes i serveis financers.
- II.3 S'entén per **educació financera** el procés pel qual els inversors i consumidors financers:
  - A. Milloren la seva comprensió dels productes financers, conceptes i riscos.
  - B. Desenvolupen les habilitats i la confiança necessàries per adquirir més consciència dels riscos i les oportunitats financeres a través de la informació, l'ensenyament i/o l'assessorament objectiu.
  - C. Aprenen a prendre decisions financeres informades.
  - D. Cultiven hàbits relacionats amb l'estalvi i la planificació de la despesa.
- II.4 S'entén per **iniciativa d'educació financera** qualsevol tipus d'acció, material o recurs en qualsevol format elaborat per les entitats definides en l'apartat III posterior que persegueix les finalitats esmentades en el punt II.3 anterior. A tall d'exemple no limitador, es consideren iniciatives d'educació financera les conferències, taules rodones, tallers, seminaris, pàgines web, fullets, manuals, llibres o guies que abordin aquesta temàtica. No es consideren iniciatives d'educació financera la formació destinada a professionals o futurs professionals del sector financer ni la formació acadèmica en aquest sector.

III. ABAST SUBJECTIU

Aquest Codi és aplicable a les institucions públiques i/o privades de caràcter lucratiu o no lucratiu que tinguin interès a impartir educació financera. En particular, aquest Codi és aplicable a:

- Entitats que proporcionen serveis financers, com, per exemple, bancs, companyies d'assegurances o fons d'inversió.
- Entitats que proporcionen educació financera com un producte o servei propi de la seva activitat, com ara empreses de formació o consultores.
- Entitats sense ànim de lucre vinculades amb el sector financer, com les agrupacions sectorials.
- Entitats sense ànim de lucre no vinculades amb el sector financer però interessades en l'educació financera, com les ONG, associacions de consumidors, agrupacions de professors o instituts de recerca, entre d'altres.

IV. PRINCIPIS APLICABLES A LES INICIATIVES D'EDUCACIÓ FINANCERA

Les iniciatives d'educació financera desenvolupades pels Proveïdors d'educació financera han de respectar els principis següents:

- **Principi d'imparcialitat**

Els Proveïdors d'educació financera no han d'utilitzar les iniciatives d'educació financera com a accions de màrqueting o de publicitat amb finalitats comercials. Aquestes iniciatives han de proporcionar informació objectiva, imparcial i lliure de qualsevol perjudici.

En aquest sentit, els interessos dels consumidors han de tenir prioritat i els Proveïdors d'educació financera s'han d'abstenir d'utilitzar les iniciatives d'educació financera per promoure els seus propis productes i serveis i/o criticar els productes dels competidors.

- **Principi d'exactitud**

Les iniciatives d'educació financera han de proporcionar informació clara, veraç, precisa, completa i actualitzada en relació amb els temes sobre els quals versen.

- **Principi de transparència**

Les iniciatives d'educació financera han de facilitar informació transparent sobre les matèries que comprenen. En concret, aquesta informació ha d'aportar els diferents punts de vista que siguin rellevants en relació amb aquestes matèries, proporcionant així una visió global d'aquestes i sense biaixos de qualsevol tipus.

V. CONTINGUT DE LES INICIATIVES D'EDUCACIÓ FINANCERA

- **Objectius.** Les iniciatives d'educació financera han d'establir clarament els objectius que pretenguin, les matèries abordades i el públic al qual es dirigeixen.
- **Llenguatge.** El llenguatge de les iniciatives d'educació financera ha de ser senzill, pedagògic i adequat a les característiques del públic objectiu al qual es dirigeixen. Així mateix, aquest llenguatge s'ha d'adaptar a les particularitats de grups de població amb necessitats específiques.
- **Contingut.**
  - El contingut de les iniciatives d'educació financera ha d'estar destinat essencialment a facilitar la comprensió de la matèria tractada i s'ha d'adaptar a les característiques del públic objectiu al qual es dirigeixen.
  - El contingut de les iniciatives d'educació financera ha d'estar identificat expressament com a material destinat a l'educació financera i s'ha de diferenciar clarament de qualsevol altre contingut de caràcter publicitari o comercial. En aquest sentit, s'ha de considerar contingut de caràcter publicitari o comercial qualsevol que tingui per objecte la promoció directa o indirecta de productes o serveis financers.
  - Les iniciatives d'educació financera s'han de desenvolupar de manera completament separada i independent de les iniciatives de caràcter publicitari o comercial, sense que en cap cas es puguin mesclar continguts dels dos tipus en un mateix suport o format.
- **Col·laboració.** En el cas que el Proveïdor d'educació financera desenvolupi iniciatives d'educació financera a escoles o instituts, ha de procurar que aquestes iniciatives es facin sota la supervisió d'un docent del centre d'ensenyament corresponent.
- **Utilització del logotip o marca.**
  - Les entitats sense ànim de lucre que siguin Proveïdors d'educació financera poden utilitzar el seu logotip o marca en les iniciatives d'educació financera que duguin a terme. Aquest ús ha de ser adequat i equilibrat i ha d'estar orientat exclusivament a identificar el Proveïdor d'educació financera corresponent.
  - Les entitats amb ànim de lucre que siguin Proveïdors d'educació financera han d'evitar utilitzar el seu logotip o marca en les iniciatives d'educació financera respectives que duguin a terme. En el cas que el Proveïdor d'educació financera pertanyi a alguna organització sectorial pot fer servir el logotip o la marca d'aquesta organització. Aquest ús ha de ser equilibrat i ha d'estar orientat exclusivament a identificar l'organització sectorial esmentada.

VI. FORMADORS EN EDUCACIÓ FINANCERA

- Les persones que per encàrrec del Proveïdor d'educació financera, ja sigui com a empleats, voluntaris o personal extern d'aquest (en endavant, Formadors en educació financera), tinguin la funció d'impartir educació financera, han de disposar de formació específica actualitzada adequada per fer-ho i tenir els recursos necessaris perquè la seva activitat sigui fructífera.
- Els Formadors en educació financera s'han d'adaptar en les seves sessions de formació al programa de la matèria que hagin de tractar i han d'adequar la seva exposició als principis que estableix aquest Codi.
- En participar en iniciatives d'educació financera, els Formadors en educació financera corresponents s'han d'identificar:
  - o Com a personal que actua en nom del Proveïdor d'educació financera en cas que aquest sigui una entitat sense ànim de lucre.
  - o Com a personal que actua en nom de l'organització sectorial a la qual pertanyi, si escau, el Proveïdor d'educació financera respectiu. En cas que aquest proveïdor no pertanyi a cap organització sectorial, el Formador d'educació financera simplement s'ha d'identificar així.

VII. UTILITZACIÓ DE LA MARCA FINANCES PER A TOTHOM

- El logotip i la denominació Finances per a Tothom formen la imatge pública del Pla i estan registrats corresponentment a l'Oficina Espanyola de Patents i Marques.
- El compliment del que estableix aquest Codi no suposa en cap cas, una llicència perquè el Proveïdor d'educació financera utilitzi els signes distintius esmentats.
- No obstant això, els Proveïdors d'educació financera que tinguin signat un Conveni de col·laboració amb les entitats promotores del Pla poden sol·licitar a les entitats esmentades una autorització puntual i expressa per fer servir aquests signes distintius en alguna de les iniciatives d'educació financera que facin.

VIII. AVALUACIÓ DE LES INICIATIVES D'EDUCACIÓ FINANCERA

Amb la finalitat de precisar el seu grau d'efectivitat, els Proveïdors d'educació financera han d'avaluar de manera periòdica les iniciatives d'educació financera que duguin a terme utilitzant mètodes adequats al tipus d'iniciativa que es tracti. Aquests mètodes han de fer possible comparar els resultats obtinguts amb els objectius preestablerts i poder adoptar així mesures de correcció eventuals. A tall d'exemples no limitadors, aquests mètodes d'avaluació poden ser indicadors d'implementació (nombre de participants, visites al web, etc.), qüestionaris de coneixements o enquestes de satisfacció.

IX. INTERPRETACIÓ DEL CODI

La resolució dels dubtes, consultes o conflictes que puguin sorgir en relació amb la interpretació i l'aplicació d'aquest Codi correspon a les Entitats promotores del Pla.

X. ENTRADA EN VIGOR I APLICABILITAT DEL CODI

Aquest Codi entra en vigor l'1 de juny de 2016.

ANNEX III: XARXA DE COL·LABORADORS DEL PLA D'EDUCACIÓ FINANCERA

EDUCACIÓ

- MINISTERI D'EDUCACIÓ, CULTURA I ESPORT
- ASSOCIACIÓ ESPANYOLA DE CENTRES PRIVATS D'ENSENYAMENT
- CONFEDERACIÓ ESPANYOLA DE CENTRES D'ENSENYAMENT
- ASSOCIACIÓ DE COL·LEGIS PRIVATS I INDEPENDENTS
- ESCOLES CATÒLIQUES
- UNIÓ ESPANYOLA DE COOPERATIVES D'ENSENYAMENT

BANCA

- ASSOCIACIÓ ESPANYOLA DE BANCA
- ASSOCIACIÓ HIPOTECÀRIA ESPANYOLA
- ASSOCIACIÓ NACIONAL D'ESTABLIMENTS FINANCERS DE CRÈDIT
- CONFEDERACIÓ ESPANYOLA DE CAIXES D'ESTALVIS
- UNIÓ NACIONAL DE COOPERATIVES DE CRÈDIT

CONSUM

- ASSOCIACIÓ GENERAL DE CONSUMIDORS
- ASSOCIACIÓ ESPANYOLA DE CONSUM, SEGURETAT ALIMENTÀRIA I NUTRICIÓ
- UNIÓ DE CONSUMIDORS D'ANDALUSIA

DISCAPACITAT

- FUNDACIÓ ONCE

ESTUDIS I RECERCA

- FUNDACIÓ D'ESTUDIS BORSARIS I FINANCERS
- INSTITUT ESPANYOL D'ANALISTES FINANCERS
- FUNDACIÓ AFI
- FUNDACIÓ UCEIF
- INSTITUT D'ESTUDIS FINANCERS
- INSTITUT BME
- COL·LEGI D'ECONOMISTES DE MADRID

INVERSIÓ, ASSEGURANCES I PENSIONS

- FUNDACIÓ MAPFRE
- INSTITUT AVIVA
- ASSOCIACIÓ D'INSTITUCIONS D'INVERSIÓ COL·LECTIVA I FONS DE PENSIONS
- FÒRUM D'INVERSIÓ SOSTENIBLE A ESPANYA
- UNIÓ DEMOCRÀTICA DE PENSIONISTES I JUBILATS D'ESPANYA
- ASSOCIACIÓ EMPRESARIAL DE L'ASSEGURANÇA

PIMES I EMPRENEDORIA

- CAMBRA DE COMERÇ
- CONFEDERACIÓ ESPANYOLA DE LA PETITA I MITJANA EMPRESA

ANNEX IV: COMPETÈNCIES INCLOSES EN EL PROGRAMA D'EDUCACIÓ FINANCERA

Competència Clau	Competència financera	
MATEMÀTICA	<p>Requereix aplicar raonaments matemàtics per interpretar i resoldre problemes que provenen de situacions quotidianes en l'ús dels diners. També per l'adquisició d'una disposició favorable i de seguretat i confiança progressives envers la informació i les situacions (problemes, incògnites, etc.) que contenen elements o suports matemàtics i en les quals han d'utilitzar raonaments per prendre decisions i interpretar la informació.</p>	<p><i>exemples</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Càlcul de preu unitari • Descomptes • Comparació de preus • La proporcionalitat • Els percentatges • La regla de tres • El tipus d'interès simple i compost • El càlcul mental • Els canvis de divises • Comparació de costos de diferents modalitats de pagament
SOCIAL I CÍVICA	<p>Permet desenvolupar habilitats per a la presa de decisions que afectin tant l'individu mateix com la societat en general.</p>	<p><i>exemples</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Analitzar els possibles avantatges i desavantatges de les decisions econòmiques • Responsabilitzar-se de l'efecte col·lectiu i/o les conseqüències socials derivades de les decisions financeres preses • Utilitzar el judici moral • Assumir un consum racional, solidari i saludable • Entendre que no totes les decisions econòmiques són ètiques (consum responsable) • Reflexionar sobre els conceptes de sostenibilitat, solidaritat, corresponsabilitat i ciutadania en la dimensió econòmica • Analitzar problemes i situacions de la societat actual (la crisi, notícies financeres) • Comprendre la interdependència econòmica social, la desigualtat o el conflicte • Cercar solucions col·lectives • Solidaritat econòmica i empatia
SENTIT DE LA INICIATIVA I ESPERIT EMPRENEDOR	<p>Contribueix a reforçar l'autonomia, l'autoestima i la identitat personal en el desenvolupament de les habilitats financeres individuals.</p>	<p><i>exemples</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Prendre decisions financeres amb criteri propi • Imaginar projectes • Emprendre accions per dur a terme plans personals (objectius financers) • Conèixer les fases de desenvolupament d'un projecte (planificació financera) • Avaluar alternatives i avaluar-se a un mateix (conèixer el seu perfil de risc – assumir riscos) • Fomentar la motivació i la creativitat • Distingir entre desitjos i necessitats • Desenvolupar valors i actituds personals com la perseverança, la capacitat de demorar la gratificació immediata (estalvi per a un objectiu) • Capacitat per afrontar problemes • Dialogar i negociar (relacions bancàries) • Prendre consciència de la importància de l'assertivitat per comunicar disconformitat (relacions bancàries)
LINGÜÍSTICA	<p>Comprèn el vocabulari econòmic i financer. Els continguts i les guies per al docent estan disponibles en tots els idiomes cooficials i en anglès.</p>	<p><i>exemples</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Entendre el significat de les sigles financeres més utilitzades (PIB, IPC, TAE, IBAN, PIN...) • Distingir conceptes com targeta de crèdit i debit • Comprendre els elements d'una nòmina • Saber llegir la premsa • Redactar documents amb contingut financer
DIGITAL	<p>Permet l'entrenament en l'ús de tecnologies de la informació i comunicació (TIC), en la cerca d'informació, en l'anàlisi i la selecció.</p>	<p><i>exemples</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • L'ús i l'adopció de mesures de seguretat a internet • Saber accedir als serveis d'administració i comerç electrònic • Utilitzar eines i aplicacions com fulls de càlcul (elaborar un pressupost personal) • Analitzar les ofertes i els preus, fer comparatives • Utilitzar caixers, fer transferències i altres operacions
APRENDE A APRENDE	<p>Programar, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats són accions que complementen el desenvolupament d'aquesta competència ja que suposen un aprenentatge continu.</p>	<p><i>exemples</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • L'evolució de l'entorn financer requereix un aprenentatge constant en tots els sentits

ANNEX V: GRAU DE DESENVOLUPAMENT NORMATIU QUE HA ESTABLERT CADA COMUNITAT AUTÒNOMA EN RELACIÓ AMB L'EDUCACIÓ FINANCERA

Comunitats autònomes	Legislació autonòmica que conté continguts d'educació financera a 4t d'ESO	Continguts	Informació addicional
Andalusia	Ordre de 14 de juliol de 2016, per la qual es desplega el currículum corresponent a l'educació secundària obligatòria a Andalusia.	TOTS	
Aragó	Ordre ECD/489/2016, de 26 de maig, per la qual s'aprova el currículum de l'educació secundària obligatòria i se n'autoritza l'aplicació als centres docents de la Comunitat Autònoma d'Aragó.	TOTS	Han desenvolupat molt bé tots els estàndards d'aprenentatge en educació financera i els han encaixat amb el desenvolupament de competències bàsiques.
Astúries	Decret 43/2015, de 10 de juny, pel qual es regula l'ordenació i s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria al Principat d'Astúries.	TOTS	
Balears	Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears.	TOTS	Se sol·licita la implicació de les famílies (pares i mares) en el desenvolupament dels criteris d'avaluació dels continguts d'educació financera.
Canàries	No hi ha legislació autonòmica. Sí que estableixen un desenvolupament per assignatura	TOTS EXCEPTE h)	
Cantàbria	Decret 38/2015, de 22 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria i del batxillerat a la Comunitat Autònoma de Cantàbria.	TOTS EXCEPTE h)	Enllacen cadascun dels continguts d'educació financera amb el desenvolupament de cada una de les competències bàsiques
Castella-la Manxa	Decret 40/2015, de 15 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria i del batxillerat a la Comunitat Autònoma de Castella-la Manxa	TOTS	
Castella i Lleó	Ordre EDU/362/2015, de 4 de maig, per la qual s'estableix el currículum i es regula la implantació, l'avaluació i el desenvolupament de l'educació secundària obligatòria a la Comunitat de Castella i Lleó	TOTS	

Comunitats autònomes	Legislació autonòmica que conté continguts d'educació financera a 4t d'ESO	Continguts	Informació addicional
Catalunya	Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria.	TOTS EXCEPTE d) i e)	Han desenvolupat també l'assignatura d'Emprenedoria a 3r i 4t de l'ESO, que integra alguns continguts d'educació financera (el pressupost i la planificació de les finances personals, característiques dels productes d'inversió per a l'empresa i diversificació a l'empresa)
Ceuta	RD 1105/2015	TOTS	Competències centralitzades
Extremadura	Decret 127/2015, de 26 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria i del batxillerat a la Comunitat Autònoma d'Extremadura.	TOTS	
Galícia	Decret 86/2015, de 25 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria i del batxillerat a la Comunitat Autònoma de Galícia	TOTS	
La Rioja	Decret 19/2015, de 12 de juny, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria i es regulen determinats aspectes sobre la seva organització, així com l'avaluació, la promoció i la titulació de l'alumnat de la Comunitat Autònoma de la Rioja.	TOTS	
Madrid	Decret 48/2015, de 14 de maig, del Consell de Govern, pel qual s'estableix per a la Comunitat de Madrid el currículum de l'educació secundària obligatòria	TOTS	
Melilla	RD 1105/2015	TOTS	Competències centralitzades
Múrcia	Decret 220/2015, de 2 de setembre, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a la Comunitat Autònoma de la Regió de Múrcia	TOTS	
Navarra	Decret foral 24/2015, de 22 d'abril, pel qual s'estableix el currículum dels ensenyaments d'educació secundària obligatòria a la Comunitat Foral de Navarra	TOTS EXCEPTE h)	
País Basc	Decret 236/2015, de 22 de desembre, pel qual s'estableix el currículum de l'educació bàsica i s'implanta a la Comunitat Autònoma del País Basc	TOTS EXCEPTE h)	

Comunitats autònomes	Legislació autonòmica que conté continguts d'educació financera a 4t d'ESO	Continguts	Informació addicional
València	Decret 87/2015, de 5 de juny, del Consell, pel qual s'estableix el currículum i es desplega l'ordenació general de l'educació secundària obligatòria i del batxillerat a la Comunitat Valenciana	TOTS	Han introduït més contingut addicional: obligacions fiscals dels consumidors, la importància del frau fiscal i la importància del consum responsable i sostenible

ANNEX VI: PROCEDIMENT PER A L'ADQUISICIÓ DE LA CONDICIÓN DE COL-LABORADOR DEL PLA D'EDUCACIÓ FINANCERA

I. OBJECTE

Aquest procediment té per objecte establir i determinar els requisits que han de complir les persones jurídiques que vulguin obtenir la condició de col·laborador del Pla d'Educació Financera (en endavant, Col·laborador) i les regles que han d'observar per conservar aquesta condició.

II. REQUISITS PER SER COL-LABORADOR

Poden ser Col·laboradors del Pla les persones jurídiques constituïdes en territori espanyol i que facin les seves activitats d'educació financera sense ànim de lucre.

Poden ser col·laboradors del Pla d'Educació Financera, a més de les administracions o els organismes públics relacionats de manera directa o indirecta amb l'educació financera, les persones jurídiques que compleixin qualsevol d'aquestes exigències:

- Impartir, sense ànim de lucre, programes o activitats d'educació financera.
- Dedicar-se a la recerca o a l'estudi d'àrees relacionades, de manera directa o indirecta, amb l'educació financera.
- Agrupar col·lectius de públic o professionals concrets que siguin considerats segments objectiu de l'educació financera.

No poden ser col·laboradors del Pla d'Educació Financera les entitats supervisades pel Banc d'Espanya, la Comissió Nacional del Mercat de Valors o la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions.

Els promotors del Pla d'Educació Financera, d'acord amb el procediment recollit a l'Apartat III, han de comprovar que l'entitat sol·licitant s'adequa als requisits recollits anteriorment i el grau d'idoneïtat d'aquesta per ser Col·laborador del Pla.

III. PROCEDIMENT PER ADQUIRIR LA CONDICIÓN DE COL-LABORADOR

1. Sol·licitud

La persona jurídica que vulgui ser Col·laborador ha de dirigir un correu electrònic a finanzasparatodos@bde.es i finanzasparatodos@cnmv.es en el qual adjunti la informació següent:

- Dades del sol·licitant: denominació social, objecte social, telèfon, adreça postal i adreça de correu electrònic;
  - Una carta de motivació per ser Col·laborador;
-

- Un dossier en el qual es recullin les activitats principals d'educació financera desenvolupades o previstes;
- Una memòria de col·laboració en la qual s'exposin en línies generals les qüestions o les matèries o els aspectes en els quals el futur col·laborador considera que la seva aportació pot ser rellevant per al Pla d'Educació Financera.

2. Anàlisi de la sol·licitud

Els promotors del Pla d'Educació Financera examinaran la sol·licitud rebuda i l'adequació del sol·licitant als requisits per ser Col·laborador. En cas que es consideri necessari, es podrà demanar a l'entitat sol·licitant que amplii la informació.

3. Resolució

La decisió adoptada pels promotors del Pla d'Educació Financera ha de ser comunicada al sol·licitant per correu electrònic.

En cas que la sol·licitud sigui admesa, es convidarà el futur col·laborador a signar el document d'adscripció al Protocol general d'actuació per a la promoció del Pla d'Educació Financera, un acte formal a partir del qual adquirirà la condició pretesa que, en cap cas implicarà per al Col·laborador cap compromís jurídic concret i exigible.

En cas que la sol·licitud sigui denegada, no es podrà fer cap recurs i el sol·licitant rebutjat no podrà sol·licitar de nou la condició de Col·laborador en un termini mínim d'un any.

ANNEX VII: PROTOCOL GENERAL D'ACTUACIÓ PER A COL·LABORADORS

PREÀMBUL

- I. FINALITAT I PRINCIPIS DEL PLA D'EDUCACIÓ FINANCERA**
- II. OBJECTE DEL PROTOCOL**
- III. PAUTES DE COL·LABORACIÓ**
- IV. FINANÇAMENT**
- V. UTILITZACIÓ DE LA MARCA FINANCES PER A TOTHOM**
- VI. PÈRDUA DE LA CONDICIÓ DE COL·LABORADOR**
- VII. MODIFICACIÓ DEL PROTOCOL**
- VIII. CONFIDENCIALITAT**
- IX. VIGÈNCIA**
- X. INTERPRETACIÓ DEL PROTOCOL**
- XI. RÈGIM TRANSITORI DELS CONVENIS DE COL·LABORACIÓ EXISTENTS**

PREÀMBUL

- El Pla d'Educació Financera és un projecte col·laboratiu promogut des del 2008 a l'empara del Conveni de col·laboració vigent subscrit pel Banc d'Espanya i la Comissió Nacional del Mercat de Valors (en endavant, els Promotors), amb la participació de la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions i la Secretaria General del Tresor i Política Financera, que té com a finalitat última incrementar l'educació financera dels espanyols.
- Els fonaments inspiradors del Pla d'Educació Financera tenen la base en els principis d'alt nivell per a les estratègies nacionals d'educació financera aprovats per l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmics (OCDE).
- L'OCDE defineix l'educació financera com "el procés pel qual els consumidors financers milloren la seva comprensió dels productes financers, dels conceptes i riscos i, a través de la informació, l'ensenyament i/o l'assessorament objectiu, desenvolupen les habilitats i la confiança per adquirir més consciència dels riscos i les oportunitats financeres, prendre decisions informades, saber on anar per demanar ajuda i emprendre qualsevol acció eficaç per millorar el seu benestar financer".
- Per al compliment dels objectius del Pla d'Educació Financera (en endavant, el Pla) i de la seva finalitat última cal la col·laboració d'entitats públiques i privades que aportin coneixements, experiència, recursos i capacitat al Pla esmentat.
- En aquest context, fins al 2017 s'han incorporat com a col·laboradors del Pla un total de 30 entitats, que formen la xarxa actual de col·laboradors del Pla. L'adquisició d'aquesta condició de col·laborador s'ha fet fins ara mitjançant la signatura del Conveni de col·laboració corresponent amb el Banc d'Espanya i la CNMV.
- Amb l'entrada en vigor de la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic, és necessari adequar el marc de col·laboració en el qual s'ha desenvolupat fins ara la xarxa de col·laboradors esmentada abans i substituir el sistema actual de signatura de convenis de col·laboració per la subscripció d'un Protocol general d'actuació més conforme amb l'esperit i la finalitat última de la col·laboració d'aquestes entitats en l'àmbit del Pla d'Educació Financera.

En conseqüència, a partir del gener del 2018 aquesta condició de col·laborador s'ha d'adquirir mitjançant l'adhesió del futur col·laborador a aquest Protocol general d'actuació per a la promoció del Pla d'Educació Financera (en endavant, el Protocol).

I. FINALITAT I PRINCIPIS DEL PLA D'EDUCACIÓ FINANCERA

La finalitat última del Pla és la promoció de l'educació financera de la població espanyola en les diferents etapes de la vida.

El Pla es regeix pels principis següents:

Generalitat	No exclou cap segment de la població i cobreix tots els productes i serveis financers.
Cooperació	Suposa l'assumpció del compromís dels dos supervisors financers de desenvolupar una col·laboració intensa entre ells i fomentar la participació d'altres agents i institucions.
Continuïtat	Té vocació de permanència.
Diversitat	Ha d'arribar a cada segment de població tenint en compte les característiques, necessitats i canals d'accés adequats en cada cas.
Coneixement i accessibilitat	Ha de procurar donar accés a tots els ciutadans a la informació i a les eines necessàries que permetin el reforç de les seves capacitats.
Mesurament i avaluació	Ha d'avaluar la feina efectuada per conèixer la seva efectivitat i identificar àrees de millora.
Coordinació	Ha de ser eficaç i eficient i evitar la coincidència d'esforços.
Responsabilitat	És possible gràcies a les autoritats i als organismes públics i privats que comparteixen el compromís de dur-lo a terme i aconseguir els seus objectius amb honestedat i imparcialitat.

II. OBJECTE DEL PROTOCOL

Aquest Protocol estableix les condicions aplicables a les entitats que vulguin col·laborar, i adquireixin aquesta condició de Col·laboradors, amb els Promotors en l'àmbit del Pla per al compliment de la seva finalitat última, tot això d'acord amb els principis inspiradors del Pla recollits en l'Apartat I anterior.

III. PAUTES DE COL-LABORACIÓ

La persona jurídica que tingui la condició de Col·laborador pot:

- Utilitzar la denominació de Col·laborador del Pla d'Educació Financera en les seves iniciatives d'educació financera.
- Assistir a totes les reunions de Col·laboradors del Pla que es convoquin.
- Accedir a l'àrea reservada per a Col·laboradors de la pàgina web www.finanzasparatodos.es.
- Sol·licitar el suport de naturalesa no econòmica dels membres del Pla per al desenvolupament de la seva activitat.
- Demanar la incorporació puntual del logotip de la marca Finances per a Tothom en algun dels seus suports formatius.
- Rebre informació o documents rellevants o d'interès sobre l'activitat local o internacional del Pla d'Educació Financera.
- Participar en l'Assemblea de Col·laboradors, òrgan de representació d'aquests en el marc del Pla.

La persona jurídica que tingui la condició de Col·laborador es compromet a:

- Desenvolupar a l'any almenys una iniciativa d'educació financera a Espanya.
- Respectar el que estableix el Codi de conducta per a les iniciatives d'educació financera.
- Aportar la informació que els Promotors li sol·licitin sobre les seves activitats d'educació financera.
- Remetre anualment als Promotors una memòria de les activitats d'educació financera fetes durant l'any.
- Participar en el Dia de l'Educació Financera amb la planificació i l'execució d'activitats d'acord amb les seves possibilitats materials.
- Participar, quan se li sol·liciti, en les sessions de treball dels òrgans de direcció del Pla d'Educació Financera o en els subgrups de treball establerts.
- Col·laborar i donar suport a altres Col·laboradors en la mesura que pugui, amb l'objectiu d'evitar la duplicitat d'esforços i ampliar la capil·laritat de les accions que es desenvolupin.

IV. FINANÇAMENT

Aquest Protocol no implica cap tipus de contraprestació econòmica ni compromís jurídic concret exigible. El Col·laborador ha d'assumir íntegrament els costos de realització de les accions que faci.

V. UTILITZACIÓ DE LA MARCA FINANCES PER A TOTHOM

El logotip i la denominació Finances per a Tothom formen la imatge pública del Pla d'Educació Financera i estan registrats a l'Oficina Espanyola de Patents i Marques.

L'adquisició de la condició de Col·laborador no suposa en cap cas, una llicència perquè aquest utilitzi els signes distintius esmentats.

No obstant això, tal com recull l'Apartat III, el Col·laborador pot sol·licitar als Promotors del Pla l'autorització puntual i expressa per fer servir aquests signes distintius en alguna de les iniciatives d'educació financera que faci.

VI. PÈRDUA DE LA CONDICIÓ DE COL-LABORADOR

Són causes de la pèrdua de condició de Col·laborador les següents:

- La manca d'adequació de la conducta del Col·laborador a les pautes de col·laboració que estableix l'Apartat III. En aquest cas, els Promotors, després de l'advertiment previ corresponent a l'afectat d'aquesta circumstància, es reserven el dret de retirar-li la condició de Col·laborador. En aquest supòsit, el Col·laborador perdrà aquesta condició des del moment en què els Promotors li ho notifiquin i en el futur s'abstindrà d'utilitzar aquesta denominació en les seves iniciatives d'educació financera.
- La decisió ferma en aquest sentit del Col·laborador, sempre que aquesta circumstància sigui comunicada en forma escrita als Promotors amb una antelació mínima de dos mesos. La data de baixa voluntària esdevindrà efectiva des que els Promotors comuniquin a l'interessat que tenen constància de la seva decisió. Aquesta baixa no originarà a favor de cap de les parts dret a percebre indemnització o compensació de cap tipus.

VII. MODIFICACIÓ DEL PROTOCOL

Aquest Protocol pot ser modificat pels Promotors quan sigui necessari per millorar la realització del seu objecte, per adaptar-se a les modificacions legals que n'afectin el contingut o per incorporar els principis o les recomanacions de les institucions o organismes internacionals dels quals Espanya formi part. El Col·laborador mantindrà la seva adhesió al nou text resultant tret que hi renunciï de manera expressa; en aquest cas, aquesta renúncia implicarà la baixa voluntària de la seva condició de Col·laborador.

VIII. CONFIDENCIALITAT

El Col·laborador ha de guardar reserva i confidencialitat absolutes sobre qualsevol coneixement o informació reservada que pugui saber a conseqüència de la realització de les prestacions contingudes en aquest Protocol. Així mateix es compromet a no publicar o divulgar cap dada confidencial sense la autorització expressa de la part a la qual es refereixi la informació.

A més, el Col·laborador es compromet a adoptar les mesures necessàries perquè qualsevol persona que en depengui tingui coneixement efectiu del compromís de confidencialitat assumit en virtut d'aquesta clàusula i a sol·licitar a aquesta persona idèntica reserva i confidencialitat pel que fa a qualsevol informació pròpia dels Col·laboradors a la qual tingui accés amb motiu de l'aplicació d'aquest Protocol general d'actuació.

IX. VIGÈNCIA

Aquest Protocol és aplicable a partir del 30 de juny de 2018. La vigència del Protocol queda vinculada a l'existència d'un conveni de col·laboració entre els Promotors que asseguri la continuïtat en el desenvolupament del Pla d'Educació Financera.

X. INTERPRETACIÓ DEL PROTOCOL

Correspon als Promotors la resolució dels possibles dubtes que puguin originar-se en la interpretació o l'aplicació d'aquest Protocol.

XI. RÈGIM TRANSITORI DELS CONVENIS DE COL·LABORACIÓ EXISTENTS

Els convenis de col·laboració als quals es refereix el Preàmbul i que han constituït fins ara el mecanisme de participació en el Pla d'Educació Financera queden extingits amb l'entrada en vigor d'aquest Protocol. Els Promotors consideren que les institucions signants d'aquests convenis reuneixen les condicions necessàries per ser Col·laboradors i adquireixen de manera immediata aquesta condició amb la signatura del Document d'adhesió al Protocol general d'actuació adjunt.

DOCUMENT D'ADHESIÓ AL PROTOCOL GENERAL D'ACTUACIÓ PER A LA PROMOCIÓ DEL PLA D'EDUCACIÓ FINANCERA

Sr./Sra. .... amb DNI .....
en nom i representació de l'entitat ..... (en endavant,
l'Entitat) i en qualitat de ..... de l'Entitat DECLARO que
conec el contingut del Protocol general d'actuació per a la promoció del Pla
d'Educació Financera i MANIFESTO el compromís de l'Entitat d'adherir-s'hi i
respectar els principis que s'hi estableixen.

....., ... de/d' ..... de 2018

Signat .....

Telèfon:

Email:

